

25831/I

25831

CAROLOMACHIA

Rhetorum QVA *Soc. P. M.*

FELIX VICTORIA, OPE DIVINA,
AVSPICIIS SERENISSIMI ET POTEN:

SIGISM V NDI III.

POLONIÆ ET SVECIÆ

REGIS, MAGNI LITHVA-
NIÆ DVCIS, &c. &c.

Provinciæ PER *Masoviae*

ILL:™ D. IOAN: CAROLVM

CHODKIEWICVM COMITEM IN SZKLOW
ET BYCHOW, SAMOGITIÆ ET DERPATI
CAPITANEVM, NEC NON LIVONIAE PRÆSIDEM, ET
M. D. L. Generalem militiæ Ducem, &c. &c.

D E

CAROLO DVCE SVDERMANNIÆ S. R. M. PERDVELLI
V. Kalend: Octob: A. D. 1605. in Liuonia
sub Kyrholmum reportata, narratur.

SEREN: PRINCIPi WLADISLAO

A *Aucto: & Boicrus.*

CHRISTOPHORO ZAWISZA,

in alma Vilnensi Academia Societ: IESV, Studioso.

D. D.

VILNÆ. Typis, Academicis S. I. Thomas Leuicki
A. D. M. DC. VI

10196
97478

Ad **Serenis^{mi}** Principem **Vladislaum**.

REX genitorq; tuus fert, **W LADISLAE**, manipulum.

In quo fertilitas, Pax, Homonoea latet.

Pax finis belli. Bona Pacis Marte tueri,

Res pia. Bella facit Rex pia, teq; docet.

Josephi ut quondam, stet o' hic in honore Manipulus:

Se velit hostis ad hunc sternere Propatruus.

GEORGIVS ZAWISZA.

SERENISSIMO PRINCIPI
VLADISLAO
POTEN^{SME} SIGISMVNDI
III. POLONIÆ ET SVECIAE
REGIS, FILIO.

Fcastris Mineruæ, aciē produ-
co Martiam, sub tuis signis,
SERENISSIME PRINCEPS, sed
pacatâ hac Musarū, non illâ turbulē-
tâ, Bellonæ operâ. Nec nouus iste, ca-
lami cū capulo, cū sanguine atramen-
ti, togæ cum sago nexus. Armata Pal-
las, armato Marti, ita ab omni æuo fa-
uit, vt quidquid iste præclarè egisset,
illa pennato suo curru, in altū euexe-
rit; & posteritatis memoriæ comēda-
tum, vita perenni donârit. Iacuisent

n tenebris, & ferrea obliuiois nocte,
opori delituissent, veteres illi Martis
alumni, qui nō interfuerunt solū, sed
præfuerunt maximis bellis: nisi, mori
nescij ignes Heliconij, velut lucen-
tes in tempestuoso Oceano Phari,
splendoris sui radio, opportunum eis
subsidium attulissent. Mitto vetera, &
extera. Recentia, & domestica, belli-
cæ laudis decora, hoc loquuntur. Ea
licet felici partu edita, tamen cum la-
Abente mundo occumberent, nisi vin-
R dices vetustatis, accederent litteræ, &
præliaribus tubis, tibiæ occinerent
Musarum. At enim neq; tua, VLADI-
Pa. 106 SLAE PRINCEPS, neq; verò mea ætas
fert, vt omnia bella, nominatim, velut
ex trium-

ex triumphali tabulario, recenseantur; quæ felicissimis, Serenissimi REGIS nostri, SIGISMUNDI III. Parentis tui auspicijs, Sarmaticus Mars, & affectu animosè & strenuè confecit. Id vñ, quod, (propè dixero,) nudius tertius, manu promptus, prouidusq; cōfilio, Lituanæ militiæ Dux Perillustris Comes Ioānes Carolus Chodkieuicz, in Liuania, contra perduellem Carolum, Sudermāniæ Ducem, euentu fortunatissimo, gessit prælium, nō animū solūm, lætitiæ voluptate pulsatus, sed sensus ipsos, nec opinā magnitudine ferit. Prodierat rebellis ille Carolus, milite instructus, quā aliās, audaciā, numero, apparatu maiori.

Spe triumphum præceperat. Epini-
cion ante victoriã cecinerat. Occur-
rit ei, parua manu, sed æquitate causæ,
& innatã virtute animatã, Patriæ a-
mantissimus, REGISQ. Parentis tui, stu-
diosissimus, noster Carolus. Clasicũ
cecinit, ad galeatos illos lepores ve-
nit, vidit, vicit. Nec plura ego híc, de
eã pugnã, quæ tam breui tempore,
tam exiguis copijs, tam amico numi-
ne, fuit pugnata. Malo, illam vt spe-
ctes, in hoc Vilnensium Musarum
Technopægnio, si minus expressam,
saltem adumbratam. Spero equidem,
aurem vellente Apolline, rediturum
te PRINCEPS SERENISSIME, in memoriã
Christophori atq; Georgij Zawilza-

tum,

rū, obsequijs tuis addictissimorū; quos
paucis abhinc ānis, Vilmæ tibi notos,
nō minus Patriæ commodorū, Sena-
tor amantissimus, quàm pro suâ illâ ra-
râ, & singulari eruditione, institutio-
nis nostræ literariæ, cupidissimus pa-
rens, Andreas Zavvisza, gloriæ, & me-
ritorum in Rempub plenus, primum
Minscensis Palatinus, deinde tempo-
re, quâ bello, quâ fame, quâ peste dif-
ficillimo; providentissimus M. D. L.
Thesaurarius, orbos iam, & sua mor-
te, (heu dolor,) afflictos reliquit. Erit
quandoq; tempus, quo tempore, nō
ignauâ operâ, nec supernatātibus ver-
bis, sed reapse studia tibi nostra, pro-
bemus. Cresce modo Deo, Patriæ,
tibi,

tibi, nobisq; tui studiosissimis; & dū
te tanti, duorum imperiorum REGIS,
subsidium generis, nominis memori-
am, hæredem familiæ, esse meministi:
simul etiam, tam faustos, fortunatosq;
bellorum, per eiusdem supremum,
in Liuonia copiarum Ductorem; ge-
storum, illi, tibi, nobis, id est Patriæ
vniuersæ, exitus gratulare. Viuat a-
pud te, recentissima semper memori-
a, fortunatissimi Herois, Ioannis Ca-
roli Chodkieuicij, qui periculo pro-
prio, nostra redemit, & honori com-
modoq; Patriæ, vitam postposuit.
Viuat Poloni Lithuaniq; militis a-
mor, qui pulchram, quærens p̄ vul-
nera mortem, vita & sanguine, suam
Serenif-

SERENISSIMO REGI, tibiq; toties obse-
gnauit fidem. Ego verò, PRINCEPS SE-
RENISSIME, tibi potissimùm, hanc Ca-
rolomachiam, vadem meorum obse-
quiorum, offerre volui: vt, quemad-
modū clypeus Mineruæ, artificii Phi-
diæ cælamine, Gigantomachiam &
Centaurorum bellicum congressum,
scitissimè exsculptum præferens, in
miraculis artium habebatur, ita hæc
qualiscunq; opella, tuæ beneuolentiæ
fauentes oculos mereatur. Vilnæ,
ad x. Kalend: Maias.

Ad omnia obsequia p̄ratissimus

CHRISTOPHORVS ZAWISZA

Ad eun-

AD EVNDEM SER: PRINC:

O Princeps atavis edite Regibus;
O & delictum dulce tui Patris,
Vna & summa domus spes Iageloniae,
Cum virtus animis insita sit tuis,
Et belli studium, Martius & vigor:
Hæc inter Carolos prælia pellege,
Quæ, quæ Fama fide tradidit, edidi.
Causæ discere bonæ fidere: quam licet
Sors adversa premat, non tamen opprimit.
Reges astra pios casibus, & DEVS
Exercet varijs. id loquitur David:
Vivens id loquitur Rex genitor tuus.
Hinc Rhanusia, Mars, & Furor impetit.
Vincit magnanimus teq; docet pati &
Qui dat sceptrum, Deo vindice vincere.

IDEM

AD

AD ILL: CAR: CHODKIEVICZ.

L Aus CHODKIEWICÆ decusq; gentis,
O & lux Patrū,ubarq; Martis,
Suecanæ graue fulmen o Enyus,
Victor Carole, Caroli potentis;
Depangant alij tibi trophæa:
Figant pyramidas: locent colossos.
En Clio mea, Carolina bella
Audax condere, posteris canenda;
Regis filio!o prius legenda;
Tornatum male, Pythio sinistro,
Principis thalamo potentioris,
O audacula! sacrat hoc toreuma.
Num tu, Regia quod leget, releges?

AD EVNDEM.

DESine Roma tuos fortes iactare Camillos,
Fabricios, belli fulmina Scipiadas.
Plura hic ab hoste refert victricia signa Camillus.
Fabricius paruo gaudet hic esse potens.
Huic regere imperio locupletes dulcius auri,
Quam tunica aurata purpureæue regi.
Quanta vi, quantis hic Scipio fulminet armis,
Turma Sudermanni docta suopte malo.
Maeste animis tantis, Lithuanice viue Camille,
Viue diu Fabrici, Scipio viue diu.

Idem

DE EODEM.

Fulget Mæonio Pelidæ Fama cothurno,
Fulget & Andino Dux pius ille Phrygum,
Niligenæ sistrum te vatis honorat, Honoris
Qui canit & domitos à Stilicone Gothos.
Punica Bella sonat clarissima buccina Sili.
Thebaidem celebrat Papiniana tuba.
Eterno lituo Caroli pia pugna canenda:
Par huic frater eris? vel voluisse placet.

GEORGIUS ZAWISZA.

AD PERILL : D. HIERO- nymum Chodkiewiczum

D. Caroli Filiolum.

Marte præclari Comititis, Ducisq;
Militum summi generosa proles,
Cui sacrum nomen Charites dedere,
Hic viden' Patris patriam tuentis
Marte felici subitos labores?
Hos mei fratris, studiosa vestri
Nominis, versu decorat Camœna.
Hos vti veros vir an æmulari
Tu voles? Regi, Patriæ studere?
Hoc tibi armatus pater auguratur,
Basiljs fixis galeam per ipsam,
Martium inspirans tenero calorem?
Ipsa frons & mens generosiori

Indole fatur.

CAROLOMACHIÆ

LIBER I.

AVsa Ducesq; cano, Litauiq; trophæa Gradiui.
Armatos *CAROLOS* cano, quos Boreætidis oræ
Vrbs *RIGA* infestis vidit concurrere signis.
Nomen idem ambobus, sed Numen & impetus impar.
Ille hostis violens æqui iste grauissimus vltor.
Iste *SIGISMUNDO* Registuder, ille rebellat.
Liuonicam ille plagam prædo inuolat, iste tuetur.
Impetus est impar ambobus & exitus impar.
Iste minore manu profligat & obruit illum.

Antichris Ca-
soli vtriusq;

O Superi, neq; res geritur sine Numine vestro,
Quis vester fauor in Litauos, quæ gratia tanta
Sarmatiæ in Regem, cui debellare tot hostes
Iam toties, sine clade, datum? quæ secula porro
CAROLE te tam felicem genuere Strategum!
Tunc laboranti patriæ succurrere natus?

R. Sigismun-
di III. auspici
sij s' varij ho-
stes triūphati.

Tunc graue Martis onus tolerans tutaris alumnam
Liuoniæq; tuæ quæ cuncta est credita curæ?

C. Chodkieui-
cius Polemat-
chus Lituan:
administratos
Liuoniæ.

O noue Mars Litauum, si quid querit mea Clio,
(Quire parum queritur se plus ea velle fatetur.)
Non tuus hic sine laude labor, sine carmine virtus
Ibit in omne solum, cursum extra Solis & anni,
Americen super, haud vllis abolenda diebus.

Conscius hanc iam Duna vehit maria omnia circum,

Circum omnes oras. Trepidat Suecania dudum

Ad *CHODKIEVICII* non expugnabile nomen.

Nomen ô hoc inscribe cedo mea Musa perenni,

Articulis vsura meis: male prouida quando

Semestrem in tanto me cardine laudis athletam

Ex Helicone legis Clariaq; è gymnade Vilnæ.

Reiectarem opus hoc onus hoc his viribus impar,

Ni patriæ superâret amor, ni gloria tanti

Dignæ cani Ducis, ac parulum celebranda per orbem;

Regia ni Soboles Duce *VLADISLAVS* in isto

Pro Patriaq; focisq; sacris pia bella probaret.

Postquam Liuonidos decus indelebile gentis

Riga obsidio-
ne soluta.

Et Lothauæ regionis apex Reginaq; RIGA,
Post tot inexplicitos ab iniquo Marte labores
Marte Sudermanni Ducis, obsidione solutâ,
Respirauit, agens deleto ex hoste triumphos;
Milite cum Litauo, cuius victricibus armis
Arbitra Iustitiæ Diuina Potentia fauit,
Millia densa manu tenui sub Tartara mittens,
Militiq; Ductor, Comes illustrissimus ille
IOANNES CAROLVS CHODKIEVICIANA propago,

S. Iacobi tem-
plum Riga.

Fronte nec elata rebus nec mente secundis,
Mœnia læta subit, sine magno Victor ouatu,
Tanta viro virtus, animiq; modestia tanta,
Vota soluturus solenni & carmine laudes,
Propitijs tantorum operum belliq; peracti
Auspicijs Diuis, Diuûmq; ante omnia, Regi,
Vrbem introgressus sacram petit ilicet ædem,
Diue Iacobe, tuum quæ præfert ardua nomen,
Quam demum Socijs de *IESV* nomine dictis,
Docta Relligione viris, addixit habendam
Liuioniæ assertor *STEPHANVS* Rex optimus aras
Et seruare pias arcere & finibus hostes.

Solennis g-
narium actio
de Victoria.

CAROLVS hic tollit lustratam ad sidera mentem

Atq; oculos geminasq; manus, in genua recumbens,
Non pietate minor vir vt est quàm fortibus ausis,
Inq; sacris medijs, quibus alba in veste sacerdos
Tunc operabatur, summi & recalebat honorem
Principis Aligerûm, duce quo Draco victus & inum
Actus, Diuini subsessor honoris, ad orcum,
Vocibus his Regem supplex affatur olympi.

Oratio Strate-
gi.

Christe potens rerum, Rex optime maxime Regum,
Vsq; *SIGISMUNDI* nulli pietate secundi
Regis Atlantæ os miserari prone labores,
Militiamq; eius pugnare ac vincere doctam,
Numen adoro tuum, venerorq; quod hostia sacra,
Quod sacer iste calix sacri pro vertice Mystræ

Tensus

Tensus & æterno, qui temperat omnia, Regi
Melchisedechæo ritusq; modoq; litatus,
Pro viuus & pro vitali lumine cassis,
Exhibet hîc præfens at inobseruabile Numen,
Numen adorandum tamen omni & honore colendum;
Quas tibi Christe referre parem quas dicere grates?
Aspera te toties hæ bella fauente Magistro
Conficiunt, sine clade, manus, hæc brachia pugnas
Euentis toties obeunt victricia dextris.
Nusquam aliàs, octo congressibus antè rebelles
Occiderint quamuis informi clade Suedi,
Nusquam Liuonicis tot fusa cadauera campis
Vna dies vidit, quot paucas strata per horas
Sol Kyrkholmiaci & lux sacra vidit in aruis,
Pontifici sacra Sarmatico, qui cæsus ad aram
Diue tuam Michael, ad atrociam iussa Tyranni
Viuis & vita functis monitoribus aspri.
Plena cadaueribus stant omnia, plena cruore,
Ingentesq; dati miserandæ stragis acerui.
Mens meminisse horret nobis victoribus ipsis,
Ire iterum in lacrymas tam flebilis vrget imago.
Quis, nisi Caucaſea genitus vel rupe, vel altus
Tigride ab Armenia, cernens vndare cruorem
Christiadum, temere hæc spacioſa per arua profuſum,
Quem Deus ipse tuo precioſum ſanguine duxti,
Temperet à lacrymis? Quis at his laniatibus author?
Teſtor ego has lacrymas & conſcia ſidera teſtor,
Non in me cadere hoc ſcelus aut mea ſigna ſequentes,
Turari patriam detrudere finibus hoſtem,
Et Deus & Natura ſinunt, iura omnia laudant.

Ipſe Sudermannus ſcelere ante immanior omnes
Quos modo fert Europa Duces, proprio ipſe Nepoti
Et proprio Regi, furiata mente, rebellis,
Cauſa tot eſt grauium crimenq; caputq; malorum:
Dij capiti illius ſobolique luenda teſeruent,
Iamq; luit toties proſtrato milite victus.

Inſignis Sudermannicorū
Strages.cauſa malū
canti.

Sudermannus
bis fugatus.

Deo præpoten
ti referenda vi
ctoria.

Hymnus Am
brosianus gra
tia victoriæ
cantatus.

Virgo mater
laudata.

Iple bis arua fugâ bis degener æquora verrens.
Sar mata victor eum dare terga pudenda cœgit.
Tu tu victori vires animosq; viriles
Sufficis, alme Parens, & inexpugnabile robur,
Iustitiæ nobis violatæ vltoribus vsus.
Non nobis rament hæc tibi dætur adorea soli,
Nominis atq; tui nullis stet gloria metis.
Viribus haud nostris hæc nos infregimus arma
Tam valida: haud nostris res est ea gesta sarissis.
Hanc tua vis, pie Rex, tua sola potentia gessit.
Nominis auspicioq; tui victoria parta est.
Te duce tam dubijs erepti casibus, hostes
Accelerare fugam & morientia vidimus ora.
His aded meritis dum Regna Polonica stabunt
Nomen honosq; tuus: tua laus, tua gloria stabit,
Gratisono Litauum semper memorabere cantu:
Ceumodò, te meritâ super æthera laude vehentes,
Vocibus alternis simul organico modulatu,
Dulce melos damus vnanimis, Aurelius olim
Quod dedit Ambrosiusq; tui duo lumina cætus.
Laudamus te iuste Deus, Dominumq; fatemur,
Quem terra æternum veneratur & astra Parentem.
Cui chorus Aligerum canit incessabile carmen,
Sanctum exercituum Dominum te voce vocantes.
Et meus iste suas voces exercitus addit.
Ille Patrem immensæ te Maiestatis adorat.
Ille tuum vnigenam venerando Numine natum,
Ille ab vtroq; oriens spirabile Numen adorat,
Gessit & ore pares animosq; rependere grates.
Tu Rex Christe: tui stat inobruta gloria regni,
Tu vindex hominum, domita Styge, Morte repressa,
Cœli aperis & regna pios in aperta reponis.
Te simul o Virgo, cuius Rex optimus idem
Felicem subihsse vterum, feliciter artus
Sumpsisse humanos hominum ergo haud vile putauit.
Te simul in laudis partem Regina vocamus.

Hactenus:

Hactenus vt nostros nunquam es frustrata vocatus.

Me tuita es, sociosq; pio Mauorte tuentes
Liuoniam; terramq; pio quam sanguine partam
Esse tuam voluit Pietasq; sacrauit auita.

Profuit à viridi tibi me addixisse iuuenta,
Doctifititq; tui cultum sociasse Camœnis.
Profuit ædícula tibi sacrâ & in æde beati
Vilna *STANISLAI* quam nomine condidit olim,

Augusti indigetis *CASIMIRI* ponè sepulcrum,
Me sacris indutum armis à Præfule *WOYNA*.
Quantas Vilnensis! Benedictus Episcopus istis
Vires oratu indiderit felicibus armis

Ipse ego sum testis totiesq; coercitus hostis,
Diua tuæ memor huius opis, tantiq; fauoris,
Sarmatix à gemino memor auxiliq; patrono,
Quos pia Vilna colit, votiuas Victor ad aras
Sæpius, incolumi modò vita superfit, in anno
Perfoluam laudes & ab imo pectore grates.

Hisq; Stanislai signis hostilibus ædem,
Ædiculamq; tuam, Casimiriacumq; sepulchrum
Vndiq; condècorabo, breui rem carmine signans;
Mars pius hæc Litauism, fuso, vexilla, Suedo,
Auspicibus Superis. ita cresces laude recenti
Tuq; puerq; tuus, Tutelaresq; beati.

Nec tua laus aberit, nec honos indictus abibit

Dux genium, virtusq; poli, domitorq; Draconis
Tartarei, cui sacra dies hæc ipsa refulget,
A nobis simul hic steteras; vt credere par est,
Luciferi Arctòas proturbans ense phalanges.
Tutor eras olim Isacidum custosq; Sionis,
Dilectiq; Deo populi, veneratur eundem
Te defensorem pia gens & concio Christi,
Et passim tibi templa struit sacrosq; penates.

Vilnæ vnum, impensas numerante *LEONE SAPIEN*
Insigni pietate viro, pòmœria clarat,
Virginis & Claræ sacras exercet alumnas.

Liuonia
V.M. sacra.

C. Chodkieui-
cius Sodalita-
tè Parthen :
nomen à pue-
ro dedit Vilnæ

Sacris armis
indutus à B.
Woyna E.V.

Ades S. Sta-
nislai Vilnæ.

S. Casimirus
humatus in Ca-
tello B. V.

Laus S. Mi-
chaelis Arch-
geli.

Tutor eccle-
siæ.

Ades illi sa-
cræ.

Nisuiaci colles aliud præ nobile monstrant,
 Quod Syrijs ab agris Solymes & ab vrbe regressus,
 Dux *RADIKILE*, reus voti, procul vrbe locabas,
 Mitto quod crexit quondam in clyta Regia Craci,
 Mitto sacras alijs tibi, ô ales, in vrbibus ædes.
 Vlnenſi excubitor dum ſtabis aheneus arci
 Atq; ſuperſtabis magni conclaue Monarchæ,
 Vndiq; tenſa ala verſatilis indice venti,
 Romphæam intentans bis acutam hoſtiq; minatus.
 Nulla tui tutæ fiducia ceſſerit vrbi.
 Perge fauere pijs, Dux inuiſtiſſime, bellis.
 Tu quoq; ſumme pater cuius mea Pallas honori
 Velificatur in arma ruens, arma impia contra,
 Per te per Superos, per quo nil gratius vllum
 In terris nec in axe datur, quæ nunc tibi ab aris
 Hoſtia miſſa datur, poſthac da ſemper in hoſtes
 Succellu ire pari: ceptis neu defice rebus,
 Tu ſolita virtute tua percellere rebelles,
 Incute vim noſtris & robur equisq; virisq;
 Cedere ſi nolit cæ datur vt improbus hoſtis:
 Norit vt haud aliam, Deus ô, te præter, haberi,
 A nobis opifer qui ſtet pugnantibus, & qui
 Pro nobis pugnet: qui ſit tutamen in armis.
 Hac prece laudiſonoq; hymno ſacrisq; peractis
 Itur in attiguam Riganis mœnibus arcem.
 Prægreditur captiua manus, generoſius agmen,
 Serò dolens ſe luſtitia pugnâſſe potenti.
 Antè volant erepta duci vexilla fugato
 Quinquaginta ſex, tanti decora in clyta facti.
 Pone vndena rotis tormenta ſequuntur ahena,
 Stridunt ſeq; pijs noçuiffe coacta gemiſcunt.
 Arcis in ipſo aditu, ſuperoq; in limine portæ
 Bina ſtat effigies, quam relligioſa veruſtas
 Marmore de ſolido ſtatuit niueoue thyite.
 Cœlitis vna refert pia virginis ora Parentis
 In gremio natum, pignus cœleſte, fouentis.

ſcon Angeli
 verſatilis in
 arce Vlnen:

vixi, vexilla &
 tormenta ca-
 pta.

7
Parte alia bello fortunatissimus heros,
Militiæq; sacræ quondam hac regione Magister
Walterus Pletebergiades candore niuali
Quem cruceq; insignita tegit toga, vertice nudo,
Cætera obarmato similis, reuerenter eandem
Conspicit, auxilium præsens expertus opemq;
Cuius erat, pia bella mouens, at milite paruo,
Millibus innumeris Moschorum. Huic Regia virgo
Conspecta est è nube palam, ceu fama, precanti,
Se cum prole professa sua succurrere pronam.

Pletebergius
pius olim &
felix militia
Liouicæ Dux

Hanc simul aspexit Comes introgressus vtrameq;
CAROLVS effigiem, salue, inquit, ô inclyta Virgo
Tuq; puerq; tuus, parili mea, signa fauore
Parua tuebaris, quali Pletebergica quondam,
Munere pro tanto quæ munera digna rependam?
E spolijs, pia virgo, meis, argentea stabis,
Põst, ope si solita mihi faueris, aurea fies.

Sic memorat, simul ipse suos in Regia ducit
Tecta, iubetq; epulas tantarum gaudia rerum
Excipere instructas: sacri aprius æde locatis,
Quam celebrem tenet arx intra sua mœnia, signis,

APPARATVS SVDERMANNICVS.

Hic laxata tonant simul æra vomentia flammæ
Atq; triumphifono percellunt astra fragore.
Intremuit pontus, tremefactaq; littora ponti.
DVNA sed agnouit sonitum vicinior arci,
Conscijs & parti superato ex hoste triumphî,
Lætitiæ indicium per athena tonitrua factum:
Duna Ruthenorum procul in confinibus ortus
Liouonidum rate merciferâ Rex diues aquarum,
Lætitiæ simul ipse dedit manifesta per vndas
Argumenta suæ cõiuntibus vndiq; Nymphis,
Quæ fontes fluuiosq; colunt pelagusq; propinquum,
Natæ sub vitreis agitare cubilibus æuum.
Applaudunt, agitantq; chorum, glomerantur in vnum,

Narratur à Du
na apparatus
Caroli Sude-
manni

Duna fluuius
Rigen: ex
Russia in ma-
ris Balchicum
profuens.

Atq;

Sudermannus
archipirata.

Atq; triumphantem Dunam festo agmine cingunt,
Deq; Sudermanni casu gratantur ouanti.
Nympharum decus ante alias Reginaq; Balthe
Quæstæ sui maris imperium prædonis ab huius
Omne latrocinij violatum hos esse per annos,
Vrbibus à varijs quas lucri huc ardor adegit
Mercibus exutas interceptasq; carinas,
Se Domina inuitâ, sed ea cum classe tyrannum
Perdere molitâ, scopulis vel fluctibus haustum,
Si Superùm sineret, qui temperat omnia, Rector,
Qui tolerare malos solet vt pia corda probentur,
A quibus exagitata poli sese arcibus aptent.

Tum sic iuncofo residens in littore fatur
Duna cruentus adhuc, cæsorum & sanguine tinctus:
Dunaides, mea cura, Deæ, vosq; inclyta Ponti
Numina Balthiaci, celebri cum Principe, vestra,
Numina Fortunæ penitus non inscia nostræ,
Scitis & expertæ mecum meminisse potestis,
Si meminisse iuuat, positumq; nouare dolorem,
Et refricare recens obductum in pectore vulnus.
Dulce sed esse solet veterum meminisse malorum,
Læticia subeunte noua domitrice malorum,
Et meministis & expertæ meminisse potestis
Quæ me Liuoniamq; meam fortuna tot annos
Quis furor exagitet. Fatjs variantibus ipsi
Non licet esse diu felici. Martius illam
Rex Bathor eripuit Moscho, pressamq; Tyranni
Seruitio asseruit libertatemq; reduxit
Et pacem reuehens & anhelis otia terris.

Iamq; ea vicanos pacata refloruit annos,
Visa resumere vernantem rediuiua iuuentam.
Vulneris influcti nec erat super vlla cicatrix
In decus antiquum veteremq; reducta nitorem,
Nil metuens hostile sibi, secura pericli.
Lætâ incrementis rerum, lætissima frugum
Vbere prouentu, vix se iam ceperat ipsam.

Vrbibus

9
Vrbibus, vrbicolis, auctis & vbiq; colonis,
Derpatum laribusq; nouis ampioq; lyceo,
Et propugnaclis p̄ene ipsa prehenderat astra.
Ipse meam Rigam mutare tot vndiq; merces,
Totq; opibus grauidas huc ire redire cupitis
Vidi lætus aquisq; meis innare carinas.

Ast hac forte diu nobis gaudere negatum,

Liouonia ex-
tremo turbata.

Liuor & Ambitio, placidæq; inimica quieti
Lis, & legitimis inimica Rebellio sceptris,
Hæreseon furiale malum quas excijt Orco;
Fœdere turbato, violato pignore pacis:
Nos iterum his mersere malis, deterrima belli
Crimina ciuilibus regna inter amica ferentes.

Ergo rebellatrix proprio Sueciana Regi

Bellum inuita facit, solioq; excludit auito
Irrequieta SIGISMUNDVM nil tale merentem,

Arma coacta sequi Caroli furijsq; Tyranni,

Cui dolus, ambitio, furor & violentia cordi,

Ille suo Regi mouet arma suoq; Nepoti,

O scelus, ô Siculis res illaudata Tyrannis!

Ille Gothos in eum Sueonesq; ferociter armat:

Armat & inuitos in prælia trudit agrestes,

Tutandæ Fidei prætexens nomine culpam.

Gostauo genitori eius quod oportuit actum,

Sinceram temerante Fidem Nouitate Lutheri.

Finnoniã, quæ fida diu stetit antè, subactã,

Liouonia inuadit rura, oppida raptat & arces

Tutas atq; nihil sibi ab hoc prædone timentes.

Dirus vti Sciron, & laus Thesæa Procastes,

Arua aliena iugo premit, inuolat, occupat, angit.

Detur huic vtinam Scironi Theseus alter:

Æquoreis vt aquis pius vltor adobruat ossa,

In scopulos abitura licet, Scironis vt ossa.

Quamuis ipse queat viuensq; vidensq; putari

Dudum hominem posuisse, ferumq; in marmor abisse,

Vel sub forma hominis gestare rigentia saxa,

C
Ipse

Suderman :
proprio Regi
& Nepoti in-
quisitum bel-
lum facit.

Ipse Sudermannus, ferus, immanisq; Tyrannus:
 Dedecus Europæ, Sueonum fatalis Erinnyis,
 Sanguinis agnati labe, hominum alta vorago,
 Idem Aquilonigenum viuax infamia regum.

Quem, nisi Suecanâ sit caute rificentior ipsâ,
 Quemue, nisi Hircanâ sit Tigride atrocior ipsa,
 Tanta mouere nequit nex & laniena cadentum,
 Quam vidit miserans hoc lamentabile lustrum:
 Crudeles equidem Furias, Acheronte sub imo,
 Quiq; Acheronti præest reor effera pectora Ditis:
 His tantis commota malis gemitumq; dedisse,
 Quæ miseræ nimis, armorum hoc oriente tumultu,
 Liuoniæ incubuere. supra numerumq; fidemq;
 Millia multa iacent, quos inclementia cæli
 Serauit & acris hyems, quos & violentia Martis,
 Et fata Marte fames, & atrocior huius alumna
 Pestis & ira Dei. mens his narratibus horret,
 Visa Thyestææ repetita tragædia mensæ:
 Humani morsus in humata cadauera passim,
 Prorsus inhumanum, visu nec amabile, versu.
 Omnibus exhaustos rabies huc egit edendi
 Ruricolæ, & in oppidulis miserabile vulgus.
 Luror ubiq; lues & plurima mortis imago.
 Qualis sub rigidi neq; visa tyrannide MOSCI
 Quæ non, tot lassæ rumpendo stamina Parcæ,
 Quæ non remigis tot fessus nauita Lethes,
 Quæ non dira Sudermanno cecinere coacti
 Linquere dulcem animam merita nec morte perire.

Inaudita Liou-
 niz calamitas
 auctore Suder-
 man:

Suderman:
 pœna manet.

Hæc si Liuonidum meruerunt pendere mores
 NOXA, superstitio, Fideiq; renutus auitæ.
 CAROLE dire, lues tamen horum causa malorum:
 Serius at grauius miserorum funera pendes.
 Magno emptumq; voles nunquam tetigisse carinâ
 Liuoniam gentes q; meas agitasse quietas.

Sed quid Abydeno capiti cano talia demens?
 Num metus hunc reprimat faciesue miserrima rerum?
 Num quis huic tangat dolor impia corda tyranno?
 Num quæ cura remordeat hunc, viduasse tot vrbes.

Ciuiibus, vxoresq; viris, cultoribus agros:
Dedecorasse Gothos, ac desolasse Suedos,
Proijciens miseros in aperta pericula Martis
Et Mortis toties, adigensq; in prælia victos?

Liunicos Gothico pinguescere sanguine campos
Vndiq; dissectis albescereq; ossibus arua,
Iure stupefcit adhuc Lothauorum proxima tellus,
Harria, & Esthonia, & vicina Vironia ponto.
Hic vbi tot iustis insignit arua trophæis
Regius ac retulit tot signa rebellia miles.

Num victus toties insigni clade suorum
CAROLVS absistit? num condit mutile ferrum?
Sæuus amor ferri vetat & furialis Enyo.
Gradiui soror, hæc ebrïo quam CALLIDA VINO
Hæresis & Babyloniaco VESANA culullo
Excierat, mihi ceu memorauit Enolmia Nais.

Se, positis armis, muliebriter ornat Enyo.
Crista galericulusq; supra erinale stat aurum:
Tisiphonæus eo sed enim latet anguis in auro.
Aurum abicit in colubrum, quod obibat tortile, collum.

Fit Cristina marita Ducis, cui mascula mens est,
Mens elata, tumens, nec in aspera iurgia segnis,
Seditione potens, in none superbior ipsa,
Prona ciere virum, Martemq; accendere linguâ.
Regia tecta petit, bimarisq; STOCHOLMIDOS arcem,
Et CAROLO ante oculos his se cum vocibus offert;

Ergo tot in cassum fusos patiére labores,
Chare marite, tot in bellorum irrise periclis?
An tua rasicomis transcribi scepra Polonis
Deses in arma feres? mihi an hæc promissa fides est?
Cum tibi me Pater, Holsariæ Dux magnus Adolphus,
Coniugio stabili iunxit, propriamq; dicauit,
Reginam Sueonum me dixisti aliquando futuram,
Quando erit hoc tandem? cum fortè Polonicis omne
Acer inundabit regnum hoc exercitus armis,
Captiuamq; trahet me, te, natosq; tenellos,
Vsq; ad eò reses ac sumptis es inutilis armis,

14
Prouinciz Li-
uoniz 4. con-
sciz cladis Su-
dermannicz.

Sudermannii
coniux malo-
rum incen-
trix.

ambicio eius.

12
Nuderman :
fraude quàm
cellandi arte
valentior.

Nothus Su-
idermanni Vol-
mariz captus.

Weissenstein :
victoria.

Laus Chodkie-
vicij.

Vsq; ad eò tibi, clara meæ neq; vocis eget res,
Ventosâ in linguâ pedibusq; fugacibus est Mars,
Fraude doloq; magis quàm viribus vsus apertis,
Regem Lincopiæ, simulata pace, repressi,
Non sine labe notaq; tui, lapsuq; tuorum.
Calmariam tibi dura fames, non pugna reduxit,
Hanc pro Rege suo validè tutante *BEKESSE*,
Rigam nocte venis, & eandem nocte relinquis,
Regis in aduentum trepidans, Sarniq; strategi.
Cervus vt ad visum diuersa in parte leonem
Et fugit, & cursu trepidus quatit æquor anhelos.
Non tamen effugit manicas, & vincla *ZAMOSCI*
Captiuus tuus ille tibi cognominis hybris.
Egregium verò decus, & spolia ampla reportas,
Tuq; Nothusq; tuus, dum nescis parra tueri,
Dum te surreptis repetitor ab arcibus arcet.
Sarmata, tot eunecosq; tuos dat victor Auerno.
Nuper vt ad Lapidem data millia quatuor Album,
Turpiter amissum conata reducere frustra :
Eripuit *SARIVS* tibi quod victricibus armis,
Strenuitate pari *CAROLVS* tegit, atq; tuetur.
Ille comes *CAROLVS* Lituanae gentis Achilles,
Quem *CHODKIEWICIO* celebrant è sanguine cretum
Ductorem insignem fama, & felicibus armis.
Si Gothici quid Martis habes, illum aspice contra,
Si qua tibi virtus animo, tibi si qua manu vis,
Neue fugæ fidens porrò tua nomina scædes:
Neu Gothicum infufces olim prænobile nomen.
Nostræ vtriusq; domûs agitur laus famaq; gentis.
Aude animis, augeq; nouis nostrum decus ausis.
Degeneres animos timor arguit. Eia vir esto
Mi vir, & imperium Dunam vltra profer & Istrum.
Quo tu Rex. ego certa throni Regina saluter,
Dixit, & amplexu collum blandita petiuit
Inspirans furiale malum, belliq; furor em.

Dux dudum impatiens verbis monitricis amaris

Brachia

Brachia reijciens, quid me, inquit, o improba dictis
 Incessis toties? quid ita ore dicace proteruis?
 Iurgia vt exerceat vel amorem femina semper.
 Men' tu degenerem vocitare procaciter audes?
 Ducere in arma viros men' ac pugnare docebis?
 Arma viri pacemq; gerant quibus arma gerenda.
 Tute gynæceum rege, nere, operasq; Mineruæ
 Exercere doce. Tibi acus, mihi acinacis esto,
 Fila colusq; tibi, mihi pila minacia curæ.

Deses in arma tibi videor, trieteride tota
 Qui valida arma paro, vulcaniq; artibus insto:
 Suecia quicquid habet nigrum & graue sulfur, aceruo:
 Eruta cupriferis tot conflo metalla fodinis:
 Arte Cyclopæa tot fulmina molior ænea,
 Exitium paritura viris ac fortibus acta
 Mœnibus exitium. Reliquis mole orbibus orbis
 Fulmineis duo præcellunt immania visu,
 Torquendisq; procul tormenta molaribus apta,
 Muris fragisq; globis: dictum illud nomine Dæmon,
 Dæmonis hoc mater. Furit ira modestius Ætnæ.
 Nec tam grande sonat ruptis fornacibus Hecla.
 Quantam aliquando trahes o Riga superba ruinam?
 Nec tamen interea cessatum à milite nostro,
 Qui modò Liuoniam tegit infestatq; Polonos.
 Inunc & residem me linguacissima dicas.
 Sceptra thronumq; ambis? Regina incedere gestis?
 Me quasi non eadem regnandi cura teneret,
 Regnandi speciosus honos. Hunc propter honorem
 Omne, reor, violare decet ius, fasq; piumq;.

Ne viuam, ne Rex Sueonum vocer atq; Gothorum,
 Si non monstrâro quàm sit mihi viuuda bello
 Dextera, si CAROLVM, quem tu tot laudibus effers,
 Non ego contudero, vel magnum præstet Achillem,
 Dedecus hinc abolebo fugæ stragisq; prioris,
 Perfidiâ quæ facta Ducum, an torpore? meorum.
 Vincimur? & victis redit in præcordia virtus.

Solertia Sueder
 manni in ma-
 chinis bellicis.

Eius 3. tormen-
 ta bellica im-
 manissima Dia-
 abolus & Dia-
 boli Mater.

Rigæ minatus.

excusat fugam

14
Pellimur? opprobrium neq; pulsus quisq; meretur.
Plus fuga laudatur Pyrrhi quam vincla Iugurthæ.
Vir fugiens iterum petet, à quo territus, hostem.
Ergò cauere loco mihi declinare vel ictum
Non liceat, fortiq; caput seruare secundæ?
Faxo tamen post arguerit me nemo fugacem.
Quæ me vidit & irrisit prius arma pauentem
Regia, victorem faxo me Riga pauescat.

Riga minatur.

Rigam ego. Nolo minis. mea re saga sentiet ipsa.

Dixit, & ex aula se proripit & rotat ensem

Vagina ereptum, bellumq; inclamatat vni
Continuandum vrbi, quam cuncta sequatur adeptam
Liouonidum regio, victrix exultat Enyo,
Et voti Dea facta potens, augetq; furorem

Exteras copias
colligit.

In Duce: qui, missis procerum trans æquora primis,
Contrahit in bellum peditumq; equitumq; cateruas:
Germanos Batauosq; Calydoniosq; Britannos.

Sueciani inuicti
armantur in su-
um Regem.

Inde suos armat Sueones Finnosq; Gothosq;,,
Nolentes Regi aut validis pugnare Polonis,
Expertos toties ab ijs victoribus ipsum
Vsq; stetisse Deum, sese inferiora secutos.

Qui prius indomitum soliti sunt vincere Moschum,
Ergò perinuitos promissis grandibus implens
Carolus indigenas mouet, indubiosq; triumphos,
Et quemq; spolijs reducem fore spondet onustum,
Curlandis ab agris, capta & sine sanguine Rigâ.

Illicet, vt canibus leporum corpuscula, paucos
Tanto exercitui versuros terga Polonos,
Vicit auarities, Ducis & violentia Suecos.

Classis bellica

Portubus in varijs onerantur milite puppes,
Et carne & Cerere in victumq; viæq; leuamen,
Et vario genere armorum. varia arma ministrat
Nimirum varijs Sueciana facta metallis.

Iamq; armata phalanx instructis nauibus ibat
Omne regens æquor, nimis Æolidasq; fatigans.

Vela facit CAROLVS quoq; Rigam appellare velox

Quò

Quò Friderice comes Mansfeldi classe præibas
Nequicquam & varijs tentabas artibus urbem.
Promissisq; minisq; Stetit fidissima Riga,
Dux vbi vela facit, volitant aplustria latè
Pendula corbiferis è Serum vellere malis.
Puppis Suecani præfert insignia Regni,
Terna coronigarum metantem stagna Leonem,
Ac diadema triplex flauicū mergite culmi.
Insula quæq; iacet gypso generosa nitenti
Quam ferit Alandus, genus vnde putatur Alanum,
Agnouit Triton, Gothicis qui Neccus in oris
(Namq; necare homines solet ac raptare sub vndas,
Misenum Æoliden olim enecuisse putatus)
Dicitur, è scopulo mox perfonat æquora conchâ,
Euentumq; canit, non falsus præco, sinistrum;
Dux infausta ducis aui CAROLE agmina Rigam,
Agmina non reditura domum, ruitura sub hastis
Ac sub equis Litauis; animos luitura rebelles
Legitimum in Regem, pro quo tibi pugnat & Æther.
Turpiculam dabis ipse fugam statutq; remittes,
Confusus nimia & concussus clade tuorum.
Si tibi Lapponicus tuus hæc non præcinit augur,
En tibi præcinui, repetens tibi præcino rursus;
Dux infausta ducis aui Carole agmina Rigam.
Fama canit Carolum, nec vero profus abhorret,
Pro Superùm pietate, Dei pro Numine veri,
Consuluisse sagas, quas experientia certas
Nec veri docuit vanas, in bella profectum.
Lapponicum Mantem & ei sic esse locutum;
Aio te Carolum Sigsmundi vincere turmas:
Teq; ex hoc tutum certamine posse reuertî.
Tandem aliquando tamen periturum morte cruenta,
Huic Zoroastæa clarus magis alter ab arte
Pollicitus fuerat, magno promissor hiatu,
Elicere infernas magno stridore cateruas,
In pugnae auxilium terroremq; hostibus: agmen

Io: Eridenius
comes à Mani-
feldt copiaru
ductor.

Triton Suderæ
manno male
aminatur.

Sudermannus
consulit hari-
olos.

Lapponicum
oraculum.

Atrum.

Magi tricusco
natus.

Suderman: Ri
gam variè, vt
antè illum
Mansfeldius
tentat.

Vires Suder-
manni.

Atrum, horrendum, ingens ac formidabile visu,

Nullus at elicit, siue ars defecerit ipsum,

Siue Dei magis obstiterit manifesta voluntas.

Moxq; metu CAROLVM, cui seruijt antè, reliquit;

Conatusq; suos ac irrita vota rexit.

Nil trepidus monitu sua Carolus agmina Rigam

Ducit, & agminibus præmissis iungit, & urbem

Illico pollicitis conatur habere minisq;

Rura & ponè sitas addicit ciuibus arces:

Cygnæ fidei candorem, face remotâ

Iesuidum, quos ipse neci Gyaroue perenni,

Ceu Derpatenses septenos dedit antè,

Dederet: in fundos illorum & rura senatus

Ius habeat, fructumq; legat, permittit eorum

Et pro gymnasio florens Academia surgat

Sponder, at Illebeci placitis hæc fura Prophetæ.

Liuniâq; omni Papæ illeabile nomen,

Si modò Riga iuuet, se nunc abolere paratum.

Riga det accipiatq; fidem, seseq; deinceps,

Rege abiurato, Dominumq; Ducemq; saluter,

Quem tremit electum Gothia ac Sueciana Regem.

Ni parere velis, ni sponte recludere valuas,

His tot honorificis promissis incita nostris,

Magnam, ait, Iliadem Riga experiere malorum.

Si quam fors Litauum accitis spem ponis in armis

Mitte: cohorticulas ego perdam funditus istas,

Millia bisseptena virum, mea castra sequuntur

Non rapta à stiuis nec agrestia corda, sed oris

Contracta è varijs, validissima pectora bello,

Sternere qui Litauos facili ratione maniplos,

Quiq; coronâ alacres tua cingere mœnia quibunt.

Frustra erit aut vallum aut morti prætere muros,

Pare, ne pereas, sumus en in vtrumq; parati,

Parcere subiectæ vel debellare superbam.

Hæc Rigam tubicen tabulis inarata ferebat.

Mox responsa Duci per eundem Riga remisit,

Qualia

Qualia & ipse Comes Mansfeldius antè recepit,

Plena fide, constanti animorum robore plena.

Nil agere his *CAROLVM* promissis, nilq; minarum

Fulminibus, licet arma cuiq; necemq; minetur.

Nam, neq; periuri si nomine gaudeat ipse,

Legitimoq; suo Regi proprioq; Nepoti

Bella nefanda mouens, alienaq; regna, tot annos,

Marte, vel infesta diuexans littora classe,

More Tyrannorum piratarumq; nefando,

Riga volet pariter rea proditionis haberi,

Aut periura, cui data dextra fidesq;, Monarchæ

Sarmatico, deinceps, in honesto nomine, dici.

Nemo sibi scelus hoc vllus persuadeat auctor,

Hoc prohibere nefas omni conamine velle.

Nil quoq; blanda animos promissa mouere fideles,

Stent & heris sua Vira, suæq; heroibus arces.

Sorte sua tenui contentos viuere ciues

Querere consuetos mutata merce lucellum.

A grege Iesuidum summoq; à præsule Romæ

Nulla pericla timere sibi, Fideiue nigrorem.

Esse timenda magis si *CAROLVS* occupet urbem.

Leucoreo male fida Cygno Calvinica vulpes.

Spes parua in Litauis, ait, auxiliumq; cateruis

Spes mihi firma Deus. Potis hic, vt & egerat olim,

Testis erit Gedeon mihi Nuniadesq; strategi

Isacidæ, numerosum agmen superare minori.

Et quoties Gothus à Litauo numerosior ictus

Hoc lustro & victus: meminit Lapis albus & Orla

Karkhusiumq; Kokenhusiumq; propinqua; Venda,

Ponè Welsenbergum bis ab hisq; relata trophæa,

Pressa licet fuerit tandem bona causa triumphat.

Excidium crudele mihiq; meisq; minatur

Exitium: quod Fata vetent: prius omen in ipsus.

Auguror, hoc vertent Superi, quod & auguror opto.

Duco equidem fatius vel Troiæ fata subire,

Quàm nomen maculare meum, quàm fallere dextram.

D

Si refer

17
Responsum
Rigen: con-
stans plenum.

Lutherum sui
Cygnum dicunt.

Loca Victorijs
Regiorum in-
signita.

18
Si referre licet, vim vicq; repellere fas est,
Non mihi defuerint tormenta, nitrumq; globiq;
Experietur vbi mea pergama scanderit hostis.
Dixit, & vt præco portis emissus apertis,
Vndiq; terrifico laxans tormenta fragrore
Fatum hosti, vallum si certet adire, minata est.

Responso super hoc Dux aceri pertitus ira,

Suderman:

Riga succedet.

Vertitur in partem furibundus & exsilit omnem,
Turbinis in morem, pueri quem verberere torquent.
Sæuit inops animi, malæq; rubore perenni
Suffusæ ardescunt, omniq; furentis ab ore
Scintillæ absistunt: oculisq; ignescit, & albens
Caluitiem quassat caput, & sibi mystaca vellit,
Mystaca qui patulas protensus vtrinq; sub aures.
Tum tandem infremuit, rupitq; has pectore voces;
Heu præfractam urbem, heu rigidam magis ilice Rigam!
Illice? quin Gothico filice obfirmatior illa est.
Polliceor? facit illa pili. minor? illa minatur.
Certo fores aperire dolo tacitisq; pedardis?
Eludit vigil. Expertus Mansfeldius heros.
Ergo tot incassum dicemur adisse labores,
Æquore transmissio, tot in arma virisq; coactis?
Tantum impensis operum nihil esse peractum?
Riserit insultans hæc vrbs cum gente Polona?
Non ira: sed Regis Caroli insuperabile robur.
Fæx tremiscat & vrbs & cuncta Polonia posthac.
Flectere quam nequij verbis, ea vapulet armis.
Fulgure nil trepidat? feriatul fulminis irâ,

Rigam cingit
m. castris.

Dixit & vndenis cinctam iubet ilico castris:
Obsidione premi. Mox conuolat, agmine facto.
Calonum fæx & cacularum & nautica turba,
Expediuntq; palas præpilatosq; ligones,
Sarcula, capreolos, plexosq; è vimine corbes.
Cum cistis trufatilibus: namq; illa supellex,
Magnaq; scalarum vis nauim impleuerat vnam,
Ælyæ in castra ruunt, & obusta suburbia flammis

A Mans.

A Mansfeldiacis valli, munimina fiunt,
Certatim insistant operi, fossisq; parandis,
Atq; loco castris. nec miles segnius instat.
Feruet opus, consurgit opus, non tempore longo.
Artificesq; manus breuis & mora temporis illa
Admirabile opus faciunt, tot vbiq; mæandros
Et Labyrinthos alta in tellure recessus.
Vnde queat tacitis vrbemtemerare cuniculis.
Phlegræam superare aciem molimine tanto,
Certat & iuicito castra aduersata Tonanti.
Tympana pulsa tubæq; sonant, caua fulmina terrent.
Malleoli per inane volant incendiaq; vrbi
Criniti intentant ignemq; picemq; ferentes.
Sed prius excipiunt fossæ quàm mœnia tangant,
Officio neq; Riga suo tunc defuit. hosti
Obstitit : è vallis propugnaclisq; Quiritum
Quisq; suas obiêre vices & grandine crebri
Plumbeâ in hostiles & aheno fulmine turmas
Detonûere. equites & equi cecidêre frequentes.
Quin etiam erumpens portis interrita pubes,
Militibus permista in equis, Mauorte secundo
Castra Sudermanni sæpe irruit, obtudit, armis
Exiit ac anima, multos in vincla præhendit.
Victores remeant, ex vallis vrbe tonante,
Atq; vibrante globos hostile potenter in agmen,
Illicet ista iacent inimica cadauera passim,
Hic vbi ptochotrophæon erat tibi, Diue Georgi,
Atq; sacrum fanum, nunchæresis arte profanum
Quò socijs hostes tot confluxêre peremptis.
Ictus & ille iacet (res non sine numine Diuûm
Facta) globo tactus fontem auellente lacertum,
Contemptor Diuûm qui præscidit ense lacertum
Antè tuæ statux, temerarius, alme Georgi.
Sic tandem mutus mutilusq; solum ore momordit.
Ambige nunc Diuûm effigies reuerenter habendas.
Ambige nunc viuos esse, ac scire infima Diuos,

18
fossa mira cele-
ritate & arte
facta.

Rigensum
Arenuitas.

iniurius in S.
Georgij statu-
am puniuit.

Ambige nunc Diuos, læfiores lædere posse.
Irritas Superos: non irrita pœna sequetur.

CAROLOMACHIÆ

LIBER II.

ACCESSVS CHODKIEWICIANVS.

ATq; hæc diuersa interea dum parte geruntur,
Vt *CAROLVS CHODKIEWICIVS*, cui cura tuendæ
Liunionæ data Lithuanæq; suprema potestas
Militiæ, didicit Dunamundam milite cingi
A Mansfeldiaco, tentari pergama Rigæ,
Curonicam dare damna plagam, tot ab hoste rapinas
Incurfante pati, Derpati protinus vrbe
Se mouet, obsessis vt opem ferat, omnia linquens
Quæ rapidum remorantur iter: bis mille valentes
Atq; quadringentos equites, peditumq; cateruam.
Mille rapit secum. Sed vbi fit certus cundo
Andream Linderfonem, cui *CAROLVS* omne
Credidit imperium belli summamq; gerendi.
Liunionidas secum ac Finnos adducere Rigam,
Aucturum Mansfeldiacis hoc agmine vires;
Huic sedet occurfare Duciac decernere ferro.
Tutius vt carptim quàm densus sternitur hostis.
Singula ceu leuius, quàm fascem, hastilia rumpas.
Ergo Pernauiam in campis interq; Felinum
Prima leues ineunt certamina: prima cruenti:
Alea Mauortis iacitur, iacuisse suorum
Vt videt Andreas inopina cæde ducentos
Territus absistit pugnæ, dare signa receptu.
Imperat & Fikelum citò seq; suosq; receptat,
Ingenioq; situq; loci sua castra tuetur.
Thoes vt infesti, si quem generosa canum vis
Tutatrix pecorum læsit vel dente peremit,
Omnes se latebrisq; tegunt nemorumq; recessu.
Rumor it interea, nec inanis, nauibus ipsum
Aduolitasse Sudermannum cum Principe ab Hornburg.

Seratus Des
pato mouit.

And: Linder-
fon Suecana-
rum copiarum
generalis præ-
fectus.

Declinat cer-
tamen cum
Regijs.

Lunęburgensi Friderici nomen habente.
Huic iuueni facie insigni, stirpe, indole magnā.
Iungere connubio natam, quæ nubilis vna est,
Certus erat Carolus, Dominumq; imponere victis,
Si fors vicisset, Curlandis & Semigallis.
Sunt comitata duces hos millia quinę virorum
Belli expertorum, Succanæ robora pubis.

At Chodkieuicius nihil hoc rumore mouetur,

Hac illac in equo volat, imperterritus Heros,
Nunc monet ille suos animosq; audacibus implet,
Nunc alias aliasq; vias indagat vt æquas
Ad pugnæ leges abstrusum deuocet hostem:
Vt Linderfonem plano se credere campo
Cernit inaudacem, trepida & formidine pressum,
Inceptum molitur iter, validisq; Felinum
Munit præsidijs audaci & milite firmat.
Volmariam vt ventum, Carolum audit, classe legentem
Littora se Linderfonis sociasse cateruis.
Ecquid agat Chodkieuicius quod deniq; cœpset
Consilium, nunc huc animum nunc diuidit illuc.
An prior aggrediatur eos in littore iunctos:
An magis opperiatur eos pugnamq; moretur,
Præcipiatq; locum tragicis congressibus aptum.
Neuē fugam per aquas anatum de more capessant?
Neu, quod ab hoste fero potius metuiffe decebat,
Vt peditatus erat numerosior, arte dolisq;
Obstructisq; vijs turmam intercludat equestrem,
Aut premat ambitam. potior sententia tandem
Vincit, vt ipse hostem maneat, si fortè la cessat.
Castra mouere parat Vendenſis ad æquora campi

Antè tamen rem diuinam sacrumq; frequentes
Templum aditant, precibus Superos & Numina placant,
Mystrarum instinctu Ducis imperioq; statutis
Ritè quaterdenas de supplice more per horas.
Dux simul exemplo verbisq; præiuit amicis;
Ogenerosa cohors per te sat conspicias, inquit,

Fridericus ab
Hornburg
Dux Lunęburg
gen: gener fu-
turus Caroli.

Supplicatio
40 horarum
Regijs insti-
tuta.

Oratio Stra-
regi ad milites

Quo res nostra loco, quæ sit fiducia paucis
Copolis contra Sueonum ingens agmen ituris.
Ipse Deus Deus ipse rei fiducia nostræ.
Hunc votis superare decet succurrere doctum,
Supplicibusq; pijsq; animis, veniæq; paratum.
Ergo pœniteat scelerum illicitæq; rapinæ
Quisq; animis lustratus & ore piacula fastus,
Feruidus indictis precibus communibus instet
Suppliciter, prout è tabula quemq; euocet ordo.
Non vllum pigeat quàm longa est hora, precari,
Vt Deus ipse animos vires animisq; ministret,
Cuiq; Sudermanno pugnare viriliter hosti.
Dixit, & antè alios supplex aduoluitur aræ.

Eximia pietas
Strategi.

Qua super hostia sacra stetit præsensq; sacratæ
Sub similè specie, sed non dubitabile Numen.
Nec prius absistit precibus lacrymisq; profusis,
Astra fatigando Superos in opemq; vocando,
Quàm septem integras, Dux ô pius, impleat horas,
Hæsq; in fine preces hic pectore fudit ab imo;
O rerum supreme parens, Regumq; Monarcha.
Vsq; SIGISMUNDO solitus succurrere Regi
Militiæq; eius, propius res aspice nostras:
Namq; quis est alius quem iam implorare queamus,
Tu nisi summe Deus, diuina potentia cuius,
Exultantem animo, numeroq; & viribus hostem,
Hostem legitimo Regi impia bella mouentem
Debelleare potest manibusq; retundere nostris:
Vt memini factum septem congressibus ante hac.
Nunc ades ac tenues Litauùm res omine firma.
Sterne Sudermanni prædonis & obrue turmas.
Dedecus hoc refugus referat Regalibus armis.
Per te per genitumq; oro genitiq; parentem.
Tu quoq; Diua parens, Diuùm Regina fauorem
Cuius ego expertus, dubijs ne defice rebus.

Hanc Dominam Superùm non vana in vota vocatam
A Chodkie

A CHODKIEWICIO neq; Numina surda fuisse
Prodigium docuisse canunt cœlestē. Sacerdos
Christo asceta sacer, patris Assisiatis alumnus,
In Samogithiaca, quatuor comitantibus, ora,
Bigis inuectus, sub sera crepuscula noctis,
Conspexit per inane virum dare vota parenti
Virginæ manibus tensis, genibusq; volutis,
Arrisit genitrix & ab vberē pendulus infans,
Liuoniæ geminis pugnae sub tempus in oris
Sunt in nube aduersæ acies concurrere visæ
Impare sed numero, numerosaq; turba nigrantum
Cedere & exiguis turmis concedere palmam.
Terribilibq; alijs conspectus in aëre fertur
Sanguine suffectus, fatalis hic hostibus, ensis,
Iam sua castra mouet per flumina Gauica Ductor.

Gauia tranantiq; Duci turmæq; sequaci
Lenè fluit, submittit aquas, ac talia fatur;
Ite cohorticulæ mea per vada calle secundo
Liuoniæ tutamen, honos & gloria Martis
Sarmatici, exiguæ numero sed viuida bello
Est virtus vobis, mihi spectatissima virtus.
Et memini & meminisse iuuat, meminere Suëdi,
Nec meminisse volent quando propè millia septem,
Vertitur hic sextus reuolutis mensibus annus,
A ter centum equitum cuneis hic fusa fuere,
Ipse ego complures, glaciali marmore rupto,
Fluctibus his inuolui haustos & in æquor. vt oras
Rellegerent patrias, miseranda cadauera misi.
Ite, inquam, vestris hæc nuncia ferte Suëdis;
Sic, vltore Deo, Regi pessum ire rebelles
Si redeat, tua si velit hæc, fortissime Ductor,
Castra Sudermannus perrumpere, protinus vndas
Promitto vltrices, tu ne modò parce sarissis.
Vix reor aufuros loca nostra reuisere victos
Hic aded. meminere canes vbi sæuiter icti.
Hic modò Dembinios alios, si fortè reuisant;

22
Regina cœli
visa quidam
pio ascetæ.

Aliud prodigium
sub tempus
pugnae.

Tertium ostē-
tum.

Gauia flumen
Regios affatus

Clades Suder-
mannicorum
Vendam.

Weierosq;

24
Weierofq; alios Rudominafq; acria belli
Fulmina repperient validis metuenda Gelonis.
Hoc fluuiiale probant modulamine Naiades omen,
Naiades vndarum Dominæ, luduntq; sub vndis,
Et spe præcipiunt, quæ post sunt parta, trophæa,
Præbent militibus latice quos terra negarat
Hostica sub Fikelum, quam feruida torruit æstas
Desiccans riuos & anhelis solibus amnes.

Aguz penuria
Regijs incom-
moda.

Fluminis auxilio miles campiq; patentis
Castraq; metatur, metatus & aggere cingit
Artifici sorobibusq; cauis valloq; sat alto.
Arte repressurus, nequeat si viribus, hostem.
Hic aliquot posuere dies vigilanter & omnes
Hostilis motus obseruauere phalangis.
Hosti namq; animus præceptq; audacia creuit,
Vt *CHODKIEVICIUM* pernouit ducere paucos,
Exiguamq; moram belli: statuitq; repente
Signa inferre viris nec opino absumere ferro.
Continuit sese tamen in diuersa repressus,
Seu ratus obtenta nihil illos hiscere Riga:
Seu fatius cunctas trahere hæc in prælia turmas.
Nec puidi, gestent licet ardua cornua, cerui,
Sint nisi complures, audent obstare vel vrfio
Vel cui magnanimo, Getula per arua, Leoni.

Castra metarus
Regij in cæpo
Vendens.

Hic, vbi substiterat propè prædia clara Salezi,
Quærit ab agresti Lotauo, qui venit ab vrbe,
An Dunamundensem Mansfeldius occupet arcem.
Ille quidem, tenrauit, ait, iaculatus ab alto
Aggere, sed frustra. ne quid restaret inausum.
Iplis præfidibus sat verba minacia scripsit,
Vltro ni dedant, saluis custodibus, arcem,
Viribus admotis iurauit funditus ipsam
Se versurum, adeoq; solo, neq; defore vires,
Equaturum ne lapidi lapis hæreat vllus.
At præses Gabriel generosa stirpe Biatozor
Irrisitq; minas sannasq; remisit amaras.

Mansfeldius
frustra Duna-
mundæ tentat.

Gabriel Bialo-
zor Mansfel-
dio respondet.

Tum demum Solymen illam Titus alter haberet
Cum Dunæ assiduis expleisset is haustibus amnem,
Mitius haud Rigâ retulisse ferebat eundem
Responsum, quo difficilis exarsit in iras,
Atq; suburbanum templum, rus, texta molarum
Æolios gyros incendi iussit & vssit.

Tum Carolus pedeter saliens & corpore toto
In gyrum, vos Nereides risistis, opinor,
Hanc leuitatem eius Regisue Ducisue pudendam,
Atq; ait, ipse vbi mox adero, facilisq; volensq;
Te mihi Riga dabis, mihi tu Dunamunda patebis.
Hæc ientacula, ibi lautissima prandia sumam.
Et libabo libens Rigenisibus oscula nymphis,
Iunctus eis & ouans agiles agitabo choreas.
Talia vaticinans mendaci Carolus ore
Inceptum molitur iter. Mansfeldius illi
Mittit honorificè muliebria signa propinquo,
Atq; cohorticulas nuruum dicam, anne luparum?
Qui mos Teutonibus secum ductare maritas.
Harum in vexillo speciosa volucris arbor
Vasra quibus rictu vulpes inhiabat hianti,

At CAROLVS CHODKIEWICIVS non inscius horu
Consilium in melius mutat, Vndaq; relictâ,
Agmen agit versus me Dunam vrbicq; propinquat,
Consilio sit vt obsessis & robore præsto.
Non tamen ipse suos in aperta pericula Martis
Mittere constituit neq; decertare priusquam,
Suppetias & opem Litauis habuisset ab oris:
Nam secus haud fortis Dux at temerarius esset.
Si tamen vrgeret res atq; lacerasset hostis,
In ferrum mens prona sibiq; suisq; futura,
Conscijs ipse viros spernaces mortis adesse.
Ergo sub Vxelum primum stetit, hæc vbi primi
Christicolæ tibi Virgo parens sacra tecta dicarunt:
Christicolæ qui Teutonica regione profecti
Liuronidas Christi Numen docuere, Deastro

Mansfeld. su-
burbiūm Ri-
genſe inflam-
mat.

Leuitas Sudeſ
manni.

Teutonicarū
mulierum ve-
xillum obuiū
Sudermanno.

Stategus Re-
gius Venda
Rigam verſus
mouet.

Dij Lofhau-
rum Ethnico-
rum.
Primus factor
fidei Christia-
norum in Li-
uonia Meinar-
dus Cornobita:
Luthero con-
starius.

Arx Kyrckhol-
menfis.

Duna Rigam
solatur.

Suecanz sca-
phæ frustra na-
uim Rigensem
aggressa.

Weierhofelica Pind...
Dedocuerè seros Pergrubos atq; Patrympos;
Præfule Meinardo, pia quem Segeberga cucullum
Et canones, Benedicte, tuos vitamq; secutum
Fouit &, has Lotauis Doctorem misit in oras.
Ille meos latrices primum dedit esse salubres
Atq; piare animas sacro emaculante lauacro.
O ubi nunc ea Relligio squam detulit olim
Puram Saxonicus Monachus, vitiauerat alter
Saxonicus Monachus. Sed pergo: recenseo pugnam
Passibus Vxelio millenis arx stetit olim
Kyrckholmum, quam congeries modò diruta signat.
Fecit huic, ego quam cingo, breuis insula nomen
Ac Templum, quod in hac gens condidit aduena primum.
Liunioniam Christi pia quæ sub signa vocabat.
Hoc Templum Lotauis, tunc sacra fidemq; perosi,
Restibus ambitum vi præcipitare volebant
Duniacas in aquas, vt adhuc ea fama vagatur,
Ausi immane nefas at non ausoq; potiti,
Mox à Christicolis melior quos causa iuabat,
Hoc ipso domitioq; loco penitusq; repressi.
Hic CHODKIEVICIUS, nec equi vteriora volebant,
Eclia viæ suæ castra locat. Noctesq; diesq;
Quem iuuat properos huc circumflectere cursus.
Hic victu, reuocant vires, & ab æthere vires,
Præsidiumq; Dei, solitum illis, Numina poscunt.
Interea Rigam verbis ego solor amicis,
Riga, quod opranti tibi crebro læta recepi,
Regius en Polemarchus adest cum milite, qui sit
Hoste quidem numero, sed non & fortibus ausis
Et causæ bonitate minor, tibi proximus hæret
In Kyrckholmenfi figens tentoria campo.
Ibit hic aduersas, si quando peretur, in hostes,
Atq; retundet eos, virtute ac Numine fretus,
Ceui retudit cymbas nuper tua prora Suedas
Prora armata mei tutrix memorabilis aluci.
Hic rem restituet. Gere tu pro parte tuâ rem.

Riga

Riga triumphali sonuit mox læta fragore
Tormentorū & festiuo clangore tubarum.
Diditur extemplo Suecana per agmina rumor
Iam **CHODKIEWIC**ium venisse manumq; Polonam,
Vrbi subsidio pressæ. Pallefcere visus
Ora Sudermannus gelidumq; rigescere pectus,
Et trepidare metu: coñt formidine sanguis.
Hæret inops animi quid agat, tum deniq; menti
Consilium sedet hoc, terrendum protinus hostem,
Inq; fugam celerem, vertendum quàm priùs illi
Accrescant vires. Placet octo millia miti,
Consilium Ducibus consultis vrile visum.
Vnus at expertus quid Sarmata possit in armis,
Sarmata fretus equo præpilatq; sarisã,
Antetulisse fugæ mortem conluetus honestam,
Linderfon obstat, subseribit Sumius illi.
Vtiliùs fore si pugnetur corpore toto,
Nouimus experti qua dexteritate sit, inquit,
Ipse Comes. Chodkieuicius, quàm fulminet ense
Romphæuë truci, quanta vi torqueat hastam.
Antè retro videas Dunæ vada cærula ferri
Quàm Litauos dare terga fugæ, Litauumq; Strategum.
Hic Dux Ductores verbis castigat acerbis;
Hem Gothicos lepores clypeoq; & casside rectos
Dispudeat mundi imperium, caput orbis & vrbeam
Nostrates adijisse Gothos, tantisq; tot annos,
Ex quo sponte sua patrios liquere triones
Scandiacumq; solum, Bellonam aluisse triumphis,
Martia sub galeis quibus omnis canuit æras,
Et nos illorum stirpem agnatosq; tribules,
Degeneres adeò nunc indecoresq; videri:
Hanc vnam ad Rigam & paucos trepidare Polonos.
Este viri monstrate genus vos esse Gothorum.
Hi tamen obniti contra, formidine nec se
Certamen fugere, at Gothicum nomenq; decusq;
Tutari certos, at aperta pericla timere.

Petplexus &
anxius Suder-
mannus adue-
tu Chodkie-
uicij.

Laus milicum
Sarmaticorū.

Laus Strategij
Regij.

Sudermannus
suos timoris
arguit.

Gothi orbis
vastatores &
Scandia eru-
perunt Anno
à diluuii 875.

Wierofualia D. L. 1700
Acres esse viros Litauos, & nescia vinci

Pectora, quæ leuiore viâ legio obruat omnis.

Tunc excandescens Dux infremit horridus ore,

Præfatur Lemures & nomina mille Sathianæ;

Ergo: eat omnis eat legio ac exercitus omnis,

Non moror. Obsidionis opus nunc tam benè ceptum

Rumpatur: cedant vrbi munimina tanta.

Dux Lunburgiacus Comes & Mansfeldius illi

Commotos animos sedant & pectora mulcent.

Imperat ergo tubæ signo cogi vndiq; signa,

Lustrariq; aciem, tentoriaq; alta refigi.

Tum circumfusas intenta voce cæteruas

Carolus alloquitur. Nunc nunc ô lecta virum vis,

Non procul hostis abest, non formidabilis hostis.

Nunc rem tempus agi: nunc spe præsumite pugnam,

Quam prius increſcant vires animiq; Polonis,

Suppetijs alijs atq; auxiliarijs armis.

Nocte hac aggrediamur eos, accommoda fraudi.

Nox est. haud nos effugient indagine cincti.

Hanc si spem tenuem obstreperæ præcidimus vrbi,

Nostra erit, & posthac nobis ea seruiet vitrò.

Vos & Lluoniam securi habitabitis omnem,

Vos cum coniugibus vestisq; per æquora natis,

Et multi domibus capta potentur in vrbe.

Nunc nunc Teutonicas Gothicasq; expromite vires.

Murmur ad hæc oritur pars Martem inuadere profus:

Abnuat & promissa sibi stipendia poscit.

Non metuens iugulis, quæ sunt auulsa duobus

Liuronidis, ea dum peterent, illustribus ortu,

Pars animo reuocat quid is antè sponponderit illis

Quam sua quisq; darent conscripti nomina Marti;

Non conferturos inuictæ prælia genti.

Ille bono iubere esse animo, sine cæde, sine omni

Conflictu exiguum superari posse cohortem,

Ire alacres speq; eximiam præsumere prædam,

Kyrckholmi & numeranda sibi stipendia dupla.

Tum cœnam

D
ru
P
fir
ne
ut
d
L

Mille Diaboli
in ore Sude-
manni cæbro.

Oratio Sude-
manni ad mi-
lites.

Promissa spe-
cioſa.

Stipendia e-
sugunt mili-
tes.

C
N

Tum cenam instituit lautam ductoribus ipsis,
 Prædiolo in celebri, cui nomen Florida vallis,
 Riga passus mille stat hæc in littore nostro.
 Hic vbi pulsa fames, certant æqualibus obbis,
 Hortatu CAROLLI immerguntq; in pocula mentem,
 Indulgentq; mero vires animumq; paranti.
 Hæc se quiq; virum tollit, præstatq; Thrafonem,
 Quam prius & vicit pleno canit ore triumphum.
 Qui nunquam experti vires & robur in armis
 Sarmaticorum equitum temnunt ioculariter ipsos,
 Atq; superbiloquis in eos conuitia linguis
 Irrisos iaciunt, sese in certamine primos
 Constitui cupiunt, vt qui tot alacriter olim
 Tela repressissent Turearum asperrima tela,
 Copiolas facili domituros Marte Polonas.
 Sistitur hæc inter Kraieuius, arte dolosa
 Captus, eques Litauus, manibus post terga reuinctis,
 Militis os habitumq; gerens, quo terruit ipsos
 Conuiuas: humeros maculosi tegmine pardi
 Horridus, incessu generosus, & ore fat audax.
 Quem simul vt vidit stupuit Mansfeldius, & si
 Sunt, ait, ore pares alij huic & mole Poloni,
 Non reor inualidum genus hoc metuensq; pericli,
 Nec dubitaturum nostris concurrere turmis.
 Non tulit hoc laudis CAROLVS: Velare lupinis
 Tu simul exiis, metuendus & horridus æque
 Conspicieris, ait: nec ab vno cætera gens est
 Depingenda tibi. Similes huic finge nouenos,
 Tum Kraieuius anteuinit iam iamq; rogandus;
 Das libertatem fandi Illustrissime Princeps?
 Fare, ait, ecce damus. Tum fidens indicat ille
 Esse viæ lassum, magnis neq; viribus, agmen
 Centurijs constans supra tria millia paucis:
 Nec nisi quindecimo cum sol illuxerit ortu
 Spem fore subsidij: tamen his vbi pugna vocarit
 Agminibus CHODKIEVICIUM pugnare paratum.

Sudermanni
 cena Proceres
 excipit in Blu-
 mendal.

Triumphus a-
 te victoriam.

Kraiewski ex-
 turma Niewia
 rouianæ ca-
 ptus Suder-
 manno sibiq;

Sudermano
mira Regionū
alacritas.

Paulus Stige-
lius pomerani-
nus Sudermani
ni interpres
bis captus.

Christoph:
Szumius Mar-
saleus castren:
captus ad ko-
kenhulum.

Henricus Bran-
tus Finno R-
Sigism: ante
ab obsequijs.

Linderson pre-
sagit infelicem
euentum pu-
guz.

Hic Dux infrendens, confidentissimus, inquit,
Hisne cohorticulis mecum pugnare paratus,
Qui tot Millia duco virū & lectissima bello
Num vetulus? demens: iuuenis? termerarius hic est,
Faxo pœniteat temere ac dementer ab illo
Conflictus initi, pronęq; in prælia dextræ,
Hic tum Stigelius, vario discrimine linguæ
Et fando pollens, CAROLI interpretęq; Polonus,
Si quicquam mihi credis, ait, Rex CAROLE, noui
Quæ virtus animo Litauis, gentiq; Polonæ.
Karckusium docuit, pedites vbi in arma Polonos
Duxi, sed manicas induxi captus ahenas.
Increpat hunc CAROLVS peracerba tuensq; tonansq;
Szumius hic; ô Rex licet mihi vera fateri
Tela Polonorum stetimus satis aspera contra
Weissensteiniacam, iam vertitur annus, ad arcem.
Inq; locis alijs sumus his dare terga coacti.
Tantus in arma ruit, tam fælix agmina ducit
Hic CHODKIEWICUS, fulmen fatale Gothorum,
Illi nolim equidem, veluti prius obuius ire.
Eius in ære fui, fuga sed me surpuit astu.
Vt cum Linderfone acies direxero nostris,
Extremum agmen agam procul & cohibebo fugaces,
Hic Dux; primus inibo fugam, puto, dicere mauiis,
Vt veterem formidat herum Lunburgicus, inquit,
Pro mercede crucem refugus furcamue referret.
Suscipit hic Brantus. Regi iunctissimus olim
Verna SIGISMUNDO, CAROLO post proditor hæsit,
Sed neq; Finno meus Domino Regiq; priori
Sistere se cuperet belli certamine victum.
Et vetat ipse pudor, mens & sibi conscia praua.
Tum sic Linderson; extremus in ordine pugnae
Primus & esse fugæ nolim; mihi dedecus illud
Nullus vt improperet, faxo: tamen haud scio quid nunc
Mens, aliàs animosa, mali præfagit ab armis
Sarmaticis, malum lux crastina sponder acerbum,

Malum.

Malum, quo manso mala dentesq; stupescant.
Hic mihi cœnanti præferuida prandia sponder.
Quid mea mens trepidas? recreeris amystidis haustu,
Atq; mero forti quod ab oris venit Iberis
Nauita, spe lucri, sed nos haurimus inemptum;
Dixit propinansq; Duci CAROLO impiger hausit.
Ille sub hæc; hauri, trepidumq; cor erige vino.
Vinum animos reficit, facit acria pectora vinum,
Turpe, Leoninum si ceruus duxeris agmen.
Aude animo forti Gothicasq; recollige vires
Virtutemq; illam nunc exere quam ferus olim
Sæpius expertus, vario certamine, MOSCHVS.
Hic nullum certamen erit, sed idonea noctis
Indago, nisi cæca velint hi prælia noctu
Conferere amentes, & ad vnum occubere cuncti.
Aude animo, spolia ampla feres. Dabrowius heros
Quicquid habet, totum esto tuum. Mansfeldius omnes
Lackij opes adeat. Dux Lunæburgicus aurî
Gaza & equis potiatur habet quoscunq; Sapicha,
Res aliorum alijs. CHODKIEWICIANA referuo
Parta mihi, CAROLO succedam CAROLVS hæres;
Tum captum rogitat mensis accumbere iussum,
Multa super Ducibus Litauo super agmine multa,
Et cupidum spolijs animum sibi lactat habendis.

Iam delenifica permulsi à Principe cœna

Ductores armant alacres in prælia turmas,
Pollicitis alacres ærisq; cupidine turmas.
Tellurem infusâ fuscauerat Hesperus vmbra
Finieratq; diem quæ sexta erat ante calendâs
Octobres, astrum Phœbo moderante bilibres
Aere notante suis nonam tinnitibus horam.
Cùm totus campis exercitus ibat apertis,
Vestibus ornatis simul instructissimus armis.
Millia terna equitum peditumq; vndena, Nec vnquam
Huic meruere pares numero ac virtute phalanges.
Procedunt illi sed lentis passibus: vt cùm

Lindersō stre-
nuus olim cō-
tra Moschum
bellator.

Suderman a d
victoriam spo-
lia paratur.

Sudetmannic
amantur.

Numerus es-
orum.

Vultus

Vulturij volitant se tardâ mole mouentes,
Agmine vbi fædo numerosa cadauera campis
Strata petunt: procul hæc acri experiuntur odore.
Machinæ at vndæ, campestria pyrphora dicunt,
Aere cauo ante aciem, magno stridore trahuntur.
Tormenti genere hoc meditantur atrociam Regis
Funera militibus causamq; tuentibus æquam.
At non hæc nullis æquus Regnator Olympi
Obseruans oculis, oculis, minus aspicit æquis
Hæc periniqua geri: geminas examine lances
Sustinet æquato, fata his vtriusq; phalangis
Diuerfa imponit, quò vergat pondere strages:
Vtrum damnet: vtri faueat victoriæ parti.
Iamq; voluntatis Diuinæ conscia Phœbe
Hostibus horrendum ferrugine tincta, minatur
Exitium cùm nec medium peragrasset Olympum
Noctiuaga, & sparsit lunares sanguine currus,
Increpitans auidos spargendi sanguinis hostes,
Et qui manè subortus erat scelus hocce Bootes
Detestatus erat, sese in caua nubila condens.
Cætera mox etiam latuere in nubibus atris
Sidera triste nefas exosa, repente secutus,
Hostes quo maduere satis, densissimus imber:
Fit fragor: immensum cœlo ruit agmen aquarum.
Fallor? an amentes lachrymis miseratus apertis,
An magis hostiles technas remoratus Olympus?
Cuncta madent, pyricus puluis, tubulicq; cauati,
Vix ipsiq; ferunt pedites per lubrica gressus.
Ipse ego, si sineret qui me quicq; omnia frænât,
Expatiatu aquis per apertum vlttricibus agmen
Prouerem infano contorquens vortice sæuos
Proruemq; hostes, simul hos simul arma per vndas
Deucherem, Regina, tibi, meritissima Balthe,
Qualiacunq; tibi dati ab ijs solamina damni,
Vt minus vltus aquis, duris tamen increpo verbis.
Increpo Succanos quæ tanta insania belli

Tormenta
campestria.

Conatus hosti-
um Deo in-
uisus.

ecclipsis lunæ
eadem nocte.

nocturnus im-
ber hostiles co-
natus remo-
ratus.

Legitimum in Regem contra ius fasq; mouendi
 Increpo Germanos, quæ tanta licentia ferri
 Germanas in reliquias Rigamq; vibrandi
 Abijcere arma hortor veniamq; à Rege precari
 More Gigantæo nolint oblitere Diuis.
 Si quis eos tangat metus & grauis vltio Diuam.
 At simul ijs tristes denuncio numinis iras
 Fatidicus, clademq; ignominiamq; probrosam
 Prædico, Lotauos si spumea pocla colonos
 Euentura docent. An me mea falleret alga?
 Prædico, strepitus sed euntum ac turbidus Euris
 Omnia discerpens dat nubibus irrita dicta.

Zythomantia
 Lothauorum.

C A R O L O M A C H I Æ
 L I B E R I I I .

Et CHODKIEWICium vigilem nox illa tenebat,
 Prælagum, quod erat propius certamen abesse.
 Angitur ille quidem, sed Numine nititur vno.
 Multa putanti animo fessos sopor occupat artus.
 At sopor ille breuis, tum se diuinitus illi
 Exhibet atq; animos facit inuictissima virtus,
 Virtutum quatuor quibus omnis & ars & honestas
 Ac omne officium ceu cardine vertitur, vna;
 Mente Phrenandream vocat illam Græcia forti.
 Auro illi thorax illusus & aurea cassis,
 Cassis iaspidibus, gemmis: cristaq; coruscans,
 Et cyclas ad talos argentea defluit imos.
 Dextra gerit stimulos infractam læua columnam.
 Sic blanda heroem compellans voce locuta est;
 CAROLE prælustris Comes, inuictissime Ductor
 Militiæ Litauæ, CAROLVM quem fata deder
 Tempore difficili detrudere sinibus hostem,
 Atq; Sudermanni contraire ferocibus ausis:
 Nunc ad eò quæ sollicitum te cura remordet?

Fortitudo
 Strategum al-
 loquitur.

F

Hostilis

Hostilis num vis immensâq; copia turbat :
 Fide Deo : duce me, ser fidens pectus in hostem.
 Cedere non doctus, sed contra audentior ire.
 Regis honos agitur: tua laus & gloria gentis
 Sarmaticę, docilis domito hoste referre trophęa.
 Relligionis honos agitur cultusq; Tonantis :
 Impia quem versus hic deterit hæresis aris.
 Ille nihil metuat cui præsto fauentia Diuum,
 Cui mea vis & adest. te nil ingentia turbent

Gedon.

Castra Sudermanni. Manuâ-fatus ille trecentis
 Quantam vim strauit ! Dedit & quot millia letho
 Nuniades, vbi sex populos ope Numinis olim
 Debellauit, vbi terdenos insuper vnum.

Iosue.

Dux pius Isacidum vicit vinxitq; Tyrannos
 Sceptrigeros, cum gente Dei fera bella gerentes.
 Tu pro gente Dei, Dux inuictissime, pugnas
 Indeprouatæ pro Relligionis honore
 In fidei Harpyas, inimicq; nomina Romæ.
 Non tibi præsto Deus sit ? non tibi militet æther?
 Non coniurati veniant ad classica Diui ?

obitu
 in
 au
 logi

Cui sacra Translato lux-craftina vestiet aras
 Ipse Stanillaus tibi non præsentior adsit ?
 Tu cape fatorum comites in prælia Diuos,
 Diuorum & Regem, tibi spondeo, victor abibis.
 Ipse magos licet huc traheret Phlegethontis & atrii
 Castra Sudermannus Phlegethonte potentior æther.
 Fide Deo, Duce me, ser fidens pectus in hostem.
 Dixit. At excusso recolit Comes illa sopore:
 Surgit, & à caculis primo contatur Eos
 Quonam sit fortuna loco, se tuta timere.
 Cum rerum experiens ego Suecum edico propinquum,
 Excubiarum eadem vox est. Suecum esse propinquum.

Tum CHODKIEWICIVS iubet arma capessere cunctos.

Mox, ait, eia meis Vincenti VOYNA maniplis
 Edice armari. præerat nam VOYNA trecentis
 Pro duce, proq; illo prætoria signa regebat.

Vincent:
 Voyna.

Insonuit

Insonuit leuiter lituus taratantara, cunctis
Signum edens vt equos aptent pugnaeque parent se.
Arma fremunt equites, equitum fremit arma iuuentus,
Atque satellitium famulare gregesque pedestres.

Interea CHODKIEWICUS sibi numen amicat

Sacra inter, quae fert sub papillione sacerdos,
Christe tui recolens saevi monumenta doloris,
Quo dolus ac rapidi domitus Dominator Auernis
Angelicasque dapes animique amuleta piati
Dux equitesque pio prelibant corpus IESU.
Dux hunc poscit opem supplexque precatur, vt olim
Martius Ifacidum ductor Machabaeus: o, inquit,
Summe Deus, qui res hominum Superumque gubernas,
Nunc vident hostiles nobis instare phalanges
Nos validis armis dare pessum & vincere certas
Ad tua sunt oculi directi Numina nostri,
Consule tu rebus dubijs, tu suffice vires,
Tu partes aequas, solitum tibi, Numine firma.

Strategus & sui
se diuinis munus
niunt.

Consilio
Strategum
D. P. Jacobi

Sacris perfectis litui canor indicat armis

Instructos & equis sua quosque in signa coire.
Certarim aduolitant & se quadro agmine sistunt.
Profubiguntque metus, animantque valentia corda,
Atque acuunt iras, thoracis peruolat ardor,
Mutuo & aduersos sese exhortantur in hostes.

Nec longe fluitant hostilia signa paratu

Splendida magnifico. Simul exauditur equorum
Hinnitus, clamorque virum, clangorque tubarum,
Artifici flatu quae consonuere, tubarum.
Tympana dehinc, & dehinc & acerna, & ahenea pulsa
Aereus his lituus, se se istis fistula miscet.
Lentior incedens legio latissima campos
Occupat. Apparet Regalibus horrida sylvae,
Sylvae rigens ferro, & praecuta cuspide contis,
Vt si Riphæis quis opertis arbore multa
Montibus, alticomas late ostentantibus ornos,
Floricomam componat Hyblan vel Hymetton olentem.

Hostilis exercitus
Regis
vicinior.

47
Sic acies hostilis erat breue Regis ad agmen;
Ampla, horrenda, ingens, & formidanda vel ipfis
Ad pugnam genitis Nasamonibus aut Arimasps.
Hæc vbi visa Duci Litauo prædenta Gothorum

Ferrea tempestas, variæ incita turbine gentis,
Sollicitis animis sibi prouidet atq; cohorti,
Non dubius quin forti animo raperetur in hostem,
Non tamen hic potuit metuisse pericula nulla,
Vt Mars est anceps, violato flore suorum.

Vt solers olitor, cui sunt pomaria curæ,
Murmura cum cauri tempestatemq; sonoram
Percipit ac piceam multa cum grandine nubem,
Permetuit non arboribus quæ mole sua stant,
Sed mage ne qua nouos temeret violentia flores.

Consultatio
Strategi cum
D. Lacki.

Ad latus abducit *THEODORVM* è sanguine clare
LACKI adûm Heroem, qui iure vel hostibus ipfis
Fortis habendus Abas vel Abante valentior Ajax.

Alloquiturq; virum, vir ô expertissime belli,
LACKI adûm Theodore decus, Melitæa secute

Signa diu, Christi sacra coniurata tueri,
Qui tibi Marte Italis peperisti nomen in oris.

Te quia iungo libens, & lætor habere volentem
Consilijs socium, belliq; laboribus, en quæ

Nos modò circumstent & quanta pericula paucos.

Quid sentis? quam, quæso, tuâ nunc mente secas spem?
Nostra queatné manus tantos superare labores?

Nostra pusilla manus queat huic obstare phalangi?
Cui non incutiat vel forti hæc visa timorem?

Quàm latè horret ager metuendis ferreus hastis?
Quàm longèq; armis campi sublimibus ardent?

Esto, nulla equites habeat formido peracres.
Sufficiens in equis lassis tamen ambigo robur.

Quicquid erit tandem, quamcunq; mihi æqua Tonantis
Fata viam dederint, pulchram per vulnera mortem

Hic mihi dulce magis petere hisq; occumbere campis,
Quàm turpi dare terga fugæ, quàm cedere victum.

Lacki

LACKI vs huic heros ita reddidit ore sereno

Responsum
D. Lacki.

Dux Lithuane, quibus cælo te laudibus æquem,
 Inuictosq; animos & inobruta corda timori,
 Cuius adhuc meminit nomen dextramq; potentem
 Pannonia à Turcis, defensaq; Moldaua tellus
 A Michaële truci ducente rebellia signa,
 Hic vbi semper eras parti pars magna trophæi,
 Ne memorem quod in hac nomen regione decusq;
 Gesseris, atq; geris. Nec te, reor, optimus ille
 Ille Polonorum Suecanorumq; Monarcha
 Nec quicquam bellis huic Liuoniaq; regendæ
 Præfecit, Samogitarum celeberrime præses,
 Torpatensis & esse dedit caput arcis & vrbis.
 Cerno equidem magnam numero, vi, robore nubem
 Impendere, sed hanc tenui conamine frangi
 Posse manus Litauæ, quam Diuum numine fretam,
 Atq; Stanislai, cui lux hæc sacra, beati
 Præsentis auxilio confisam feruere in armis
 Et video, & lætor. Neq; tam puto, degener vllus
 Inuenietur in his qui spe præsumere pugnam
 Se neget, aut tecum ruere in media arma recuset.
 Ipse ego primus ero; neq; me generosus opinor
 Destituet meus hic sonipes, nisi glande peritus
 Vel conto fuerit. Lapidem velut antè sub Album
 Hostis & atra dies mihi funere merfit acerbo
 Quadrupedem insignem, tu testis vt ipse fuisti,
 Aspice cornipedes aliorum vt, quamlibet antè
 Deffessiq; via defecti & viribus essent,
 Iam quatiantq; solum pulsu, rigidosq; lupatos
 Ore agitent, spargantq; iubas clangore tubarum.
 Macte virili animo fortunatissime ductor,
 Omnia fausta tuis spondent ingentibus ausis
 Prompti equites & equi, bona causa deinde Deusq;
 Martem inuade pium. Superi pia bella secundant.
 Primus ego aduersum, neq; tu prohibebis, in hostem
 Irruero, reliquos acuens Martemq; lacessens.

Militaris in
dustria CHOD
KIEWICIS

Certamen hoc
nestum.

Immò, Strategus ait, belli mihi si qua potestas
Hoc proihbebo nefas, in quem spes tota recumbit,
Hunc periisse sinam, vel adire pericula prima?
Hunc anno satis est ardorem expleffe priori,
Ad Weisensteinum, me subsidiara in aptis
Signa tenente locis, tu primus in arma ruebas.
Hic decet euariare vices. certaminis auctor
Nunc ego primus ero. me cætera signa sequentur,
Feruidiori animo. cum nostrum videris agmen
Martepremi aduerso, tu protinus integer adis
Subsidiumq; feras. vbi me cecidisse videbis
Propatria, pro Rege pio, pietateq; auita,
Nam te fata dabunt superesse, & opinor, & opro,
Testis eris, simul & Superos & sydera testor,
Hostes me ferro non appetiisse priorem,
Nec verò socios his obiectasse periclis.
Sed me cogit honos & nostræ gloria gentis,
Fidere quæ pedibus non sueta fugacibus, ingens
Dedecus, haud hosti venienti occurrere, ducit.
Me postquam victor vita spoliauerit hostis;
Tu corpus patrio, feret hoc Sueo, conde sepulchro.
Iamq; vale extremum, mihi vix visende deinceps.
Nos ita coniunctos fera si disiunget Enyo,
Confociet saltem, precor, affectatus Olympus.
Hæc fatus, lacrymis illum amplexatur obortis.
Nec fletus inhibere valens ita LACKIUS inquit,
Non ita fata velint, rerum id vetet arbiter, absit,
Absit vt à nobis te sæua reuellant Enyo,
Vt Lachesis tibi fila secet ducenda per annos,
Dignus vt es, Pylios, Litauis spes vnica Martis,
Liunioniq; Pharos, metuendus & hostibus horror.
Tu sub acinacibus pereas hostilibus? absit.
Hoc patere hoc potiùs terræ minùs vtile pondus
Occidere, ante alios tentare pericula belli
Me sine prima, precor. medios moriturus in hostes
Imperio ferar ipse tuo. Contraria mandas?

Annata magna-
nimitas Sar-
matarum.

Demandare

Demandare tuum mihi iussa capessere par est.
 Spe teneor meliore, Deus spem suscitavit istam,
 Nos super hac ambos pugna in felice futuros.
 Spem Deus hanc velit esse ratam pugnamq; secundet.
 I felix & successus successibus auge.

Hæc ut amico inter sese sermone ferebant,
 Militiæ pars lentè hostem prospectat euntem,
 Expectatq; oditq; moras, pugnare parata.
 Pars delapsa ab equis submissè Numina poscunt,
 Seque reconciliant Superis: clam ritè piacula
 Quæq; grauant animum Myrtis commissa fatentur,
 Securi ut veniæ venientia spicula Martis
 Mortis & excipiant, alacres dat cuiq; sacerdos
 Attollitq; animos hortando, quisq; pauorem
 Corde suo excuteret, quem fors exercitus ingens
 Ingessisset eis. Vnum id superesse salutis,
 A Domino qui cuncta potest sperare salutem:
 Spem faciente ratam præsentiluce Patroni.
 Hac spe nempe Ducem Machabæum hoc robore fretum,
 Vidit ut innumeram gentem & varia arma Syrorum
 Compositosq; locis equites peditesq; sat aptis;
 Atq; feras bellatrices, gestare suetas
 Armigeras tures & propugnacula dorso,
 Vota dedisse Deo, tensis ad sidera palmis:
 Hunc superasse preces ope prodigijsq; potentem,
 Qui non armorum faciem viresq; tuetur,
 Sed dat, inexplicito fert ipsi ut corde voluntas,
 Debellare hostes & solis vincere dignis.
 Quisq; proinde animis omni se labe piatis,
 Ac Superis in opem Superumq; parente vocatis,
 Fingeret, hæc à quo victrix stet adorea, dignum.

Alacritas Re-
 giorum & pie-
 tatis

Ducis Macha-
 bæi exemplum

EXPLICATIO COPIARVM ET PVGNA:

Iamq; Sudermannus iuga sub Kyrkholmica tendit,
 In medium tendente die, iuga cumq; notaret
 Velitibus Litauum & leuioribus obsita turmis;

Eripuerit

40
Eripuere fugam, nobis venientibus, inquit:
En pauci magis audaces in colle resistunt,
Mox fugituri etiam. Cur non in tempore ventum?
Noctis o insidias cur lux inimica negavit?
O incommoda nox! intempestuus o imber.
Iam capti nequiere capi, capitote vel istos,
Sive perire velint, pereant, finite: icite cunctos.
Nec mora, profiliunt CAROLI qui iussa facessant.
CAROLVS hic comitem se iungere certus. At illum
Illico Linderson inhibet, fraudemq; subesse
Insidiasq; monet. Tun' reris abisse Polonos?
Num CHODKIEVICIUM fugientem hæc terra videbit?
In caput ante suum Dunam remeare videbis.
Post iuga compositi nos opperiantur in armis.
Quin simul explicita legione feramur in illos?
Mox in tres turmas legionem diuidit omnem.
Quæ medium tenuere locum sex millia pugnam
Sustinuisse iubet congressa viriliter hosti.
Chiliades quatuor dextrum totidemq; sinistrum
Mandat obire latus: quarum hæc circumdare iussæ
Còpiolas Litauas, Litaua illæ inuadere castra.
Vtq; omnem, o nymphæ, feriem videatis vtrinq;
Dispositamq; aciem, vobis, en, monstro tabellam,
Effigiemq; rei, nitido quam sculpsit in ære
Scitulus iconoglypta Thumon, nostræ accola ripæ.
Ut graphica expressus patet hic exercitus omnis?
Balthe ait vndipotens: agnosco, agnosco Gothorum
Et Suecanorum latè fluitantia signa.
Regale Vplandis crux est gestamen in orbe.
Arcitenens Leo Smalandis, ferus Ostrogothis gryphs:
In campo Leo Vestrogothis bicolore superbus.
Estq; Sudermannis Leo, at ater & horridus alis.
Finnorum his astrum, surrectus & vrsus in ensen.
Cassis at est illis, duo quam vexilla coronant.
Cætera Teutonicis vexilla feruntur ab oris
Nota minus gerit hic Princeps Lunburgicus atrum

Sudermann:
irritæ insidiz.

Regij minimè
fugaces.

Diuisio legio-
nis Suderman:

Aciei vtriusq;
ætypoma au-
tho. Thum.

Vexilla Su-
dermann.

Stemmata inaurato, niueum fert *CAROLVS* ipse,
 Suecano insigni, terno diademate fulgens.
 Non tam bello aliàs vexilla rotare paratu :
 Nec tantos in bella viros hic ducere visus.
 Mirum ? Duna refert, certissimus ille triumphii,
 Huc sese extremè rem tentaturus agebat,
 Externis opibus bene fultus & ære Borissi
 Hodoni, infesti Litauis gentiq; Polonæ,
 Præstitæ opis, fidei, iusti ac tutaminis ergo,
 Conanti solium *DEMETRIO* adire paternum :
 Quod felix, sic o Superi voluistis, adiuit,
 Mosehouiæ, Hodono victo, ditione potitus.
 Consortem thalami sibi destinat ille Polonam,
 Relligione pia, præstanti corpore nympham,
 Illustri genitore satam, de stirpe *MNISEKÛm*,
 Clara palatino quo *SENDOMIRIA* gaudet.

Borissus D. M.
 Sudermanno
 fœderatus à
 Demetrio de-
 bellatur.

Demetrius M.
 D. gener Pa.
 lat. Sendom:

Nomina Ductorum simul edit & agmina Duna,
 Ordo quaternus erat. primo septem ordine nimbi :
 Contophorum acies sclopetigeriq; pedestres.
 Contophoros inter geminos sclopetiger vnus
 Fulminat. His turmæ sex auxiliantur equestres.
 Tertius ordo tenet peditatûs agmina sena :
 Quina equitum quibus auxilio ala subire parata.
 Brantus agens læuum, dextrum Mansfeldius agmen.
 Stiuer at inter eos & Linderfonius heros,
 Militiæ cui cura fuit suprema, præiuit.
 Quisq; sequenti equitum secum rapit ordine turmas
 Andreæ quamuis vtriusq; eat inter agema
 Reinoldi Engelfi leue Liuonis agmen equestre.
 Vertitur in medio Dux conspiciendus vterq;
 Infelix socer, & gener infelicior ipso.
 Quisq; suos pedites in equis prætoria signa,
 (Hic sit pluri honos & mos exoticus) anteit.
 Hos Ioseph Michael peditatu stipat vtrinq;
 Cui dextram, stabilit Mansfeldius agmine bino.
 Fertur equis *CAROLI* à tergo prætoria turma.

Dispositio 3-
 ciei Sudeam.

Nomina du-
 ctorum.
 H. Brantus.
 Mansfeldus.
 Linderfon.
 And: Stiuer.

Reinoldus En-
 gels.
 Dux Lüburg.

Ioseph Mi-
 chaël.

G

Fertur

Fertur vt Engelfi Lunburgus ægemate claufus.

C. Szumius.
Siggo Erico.
Sudermann:
Suos hortatur.

Szumius à dextra quod læua cingit Ericfon.
Hic vna, geminis at cingit Szumius alis.
CAROLVS hic omnes ad facta virilia flammans,
Nunc prece nunc dictis animos accendit amaris.
Ecce cohorticulas metuendas viribus istis,
Cernitis vt maiora fuis hi viribus audent.
Faxo pœniteat tanti, fed ferius, aufi.

Dux Lunbur-
non cõtemnẽ-
dos ducit Po-
lonos.

Hic interfatus Dux Lunæburgicus, ô Rex
Carole, ait, mihi da veniam tibi vera fatenti;
Perpaucos equidem præ nostris cerno Polonos,
At non temnendos nostris legionibus illos
Vincere non numero fed alacribus hæctenus aufis.
Qui didicere: fat expertis ego credo Suëdis.

Illi fœces suc-
censet.

Tum verò indomitas Dux Carolus arsit in iras:
Colligit os rabiem, qua iam fera corda tumbant,
Non ita læsus aper collecta frendet ab ira:
Torua tuens & amara tonans, ita crimen acerbat;
Degener, ô gener, ô nostris contrarie fatis.
Militibusné meis, animos quibus addere conor,
Sic animos adimis dictis muliebribus istis?
Sic omnes facis imbelles, imbellis vt ipse es?
Hui qualem mea nata virum tibi fata iugabunt!
Aptior ille colo quàm conto armisq; videtur.
Non tulit hoc animis, quis enim ferat? ille fat æquis.
Namq; ignominia iustus dolor addidit iram.

Respondet.

Ergo, inflammatus ait, tibi fœmina prorsum
Dicor & imbellis? me demùm Carole talem.
Dic, vbi more tuo refugus vitauero tela,
Tela vicesq; Polonorum. me, faxo, deinceps
Bellacem fateare virum, pedes ecce pedestre
Strenuus agmen agam: pedes obuius ibo Polonis.
Hæc ait, atq; ab equo citus abfilit & sibi læues

Generosum fe
declarat pedes
Magnatulus.

Deripit ille ocreas, tremulum cristaq; galerum,
Casside permutat. tum dextra corripit hastam,
Stat pediti similis fidenter in arma parato.

Carolus.

Carolus hic posito, generi probat aulsa, furore;

Atq; virilem animum. Maeste inquit: pectore forti
 Maeste noua virtute gener, sic itur in arma:
 Sic domito meriti referuntur ab hoste triumphi,
 Nos vt ab imbelli nunc inualidoq; Polono
 Spero, relatuos. Sita spes in robore vestro,
 Ofidi hoplomachi. Spes est in praeside Ioua.
 Nomen vti notulis tetragrammaton eius Hebraeis
 Nostra moneta gerit, signum quoq; tessera bello.
 Cultor vti Iouae sum sic me Ioua iuuabit:
 Este viri modò vos. Gothicas hinc promite vires.
 Et vos o, sauis imperdita corpora Turcis,
 Teutones, Hungariae quorum est satis agnita virtus.
 Et vos o Batavi vos o validiq; Britanni,
 Quos vel Iber exercuerat vel Gallus in armis,
 Hic praestate viros; vestras quoq; Sarmata vires
 Experiatur, & expaueat venientibus annis:
 Ac Regem Carolum vobis fateatur adesse,
 Quem tricoronigera & praetoria nostra profantur
 Signa vbi SVM, SVM, SVM, repetitum voce Latina,
 Quaq; sub aureola, manus est vtrinq; Corona.
 Teutones este viri Batavi, Scotiq; Gothi q;
 Intrepidis animis inuadite Regia castra,
 Vnde peregregijs spolijs redeatis onusti.
 Persicus vt cultus, sic Persica gaza Polonis.
 Ite alacres speq; Attalicam praesumite gazam.
 Radite rasicomos iugulotenus ense Polonos.
 Atq; superbigrados contis inhibete caballos,
 Ni quibus in quaestum malitis tendere vincla
 Sospitibus, quos deinde sui multo aere rependant:
 Quod vos velle magis tot serica vincla loquuntur.
 Totum erit arbitrij, legio fortissima, vestri.
 Mallem equidem viuis ergastula nostra repleta
 Nobilibus. partirer ijs ego pensa laborum
 In vallis murisq; meis. ignobile vulgus,
 Per me quando licet, pedites occidite cunctos.

Iehoux nomen
in moneta &
vexillis Suds

Vexillum pre-
torium Suders

Promissa Su-
dermanni.

Nobiles ser-
uasi vult viues

Ite alacres; est in manibus victoria vestris.
 Vos simul instructos ij dispositosq; notârunt,
 Mox tremefacta fugâ dare terga notabitis illos.
 Vestrum erit hanc inhibere fugam: ne gaudcat vllus
 Euasisse manus Suconum Caroliq; potentis.
 Ite alacres promissa duplo stipendia pendam.
 Munus præcipuis ductoribus insuper addam
 Munus honorificum: Quid fando ducimus horas?
 Quiduè faces animis Mauorte flagrantibus addo?
 Absq; mora modò quisq; suum Dux explicet agmen.
 Ne uè metus lentæ uè moræ nos arguat hostis.
 Hæc fatum subijisse ferunt ignobile fanum
 Et fudisse preces: at eas frustratus Olympi
 Rector. an Impietas vnquam pia Numina placet?

At CHODKIEVICIUS postquam explorauerat hoste:

Compositum numero in turmas, è vertice cliui,
 Exacta ad socios retulit quos agmine terno
 Dispositos hosti opposuit, sic deniq; fatur,
 Bellè dissimulans hostilia signa globosue.
 Non metus, ô socij, manus acceptissima Diuis,
 Vis inuicta virum qui me meaq; arma secuti.
 Vidi hostem: triginta adeò vexilla notauij;
 Et quæ prona Fides sibi plurima fingere visa?
 Vnus ad hæc; cæsis numerabimus omnia Suecis,
 Tum Dux; opto tuum Superi omen ritè secudenti.
 Atq; secundabunt: vos dummodò sitis, vt esse,
 Gratulor, impaudis animis ac pectore firmo.
 Nunc nunc Rex Regum, cui rerum summa potestas,
 Qui sapiens moderatur eum quem condidit orbem,
 Ille potens vltor, iustissimus arbiter æqui,
 Arbitrij æquis causam decernet iniquam,
 Semper vti solitus: modò vos decernere ferro,
 Atq; manu assertrice iuuet. Rex ætheris idem
 Vos quando Regis contra hostem perq; duellem
 Iustitiæ vltiores diuinæ, ex ordine gentis
 Sarmaticæ, delegit, equis & vindice ferro,

Strategi Regij
 ad suos oratio.

Tutari fines, & inultum Regis honorem.
 Atq; super propria moliri laude laborem.
 Si vos laudis amor, si belli gloria, prisca
 Si Fidei vos tangit honos, vt tangere debet,
 Mentem Romanæ subear Pietatis imago.
 Ad vos illa manus tendit; quam nititur effrons
 Hæresis innocuam procul his proscribere terris.
 Stet conferre manum potius, stet quicquid acerbi est
 Marte pati, veteres quàm dedecorare triumphos,
 Aut maculare fuga Litauorum nobile nomen.
 Hic spes nulla fugæ: Nos vndis vndiq; & armis
 Claudimur. Inde hostis premit, hinc nos Duna coerces.
 Vnica spes superest in dextris, inq; ope Diuim:
 Vna salus superest, ab ijs sperare salutem.

Hæc inter Dux nostram vltra Curlandicus actam,
 Nobilium tercentum equitum comitante caterua,
 Conspicitur *FRIDERICVS*, opem quò rebus in arctis
 Atq; fidem probet imperio Regiq; Polono,
 In cuius ditione manet celeberrimus heros.
 Cùmq; vadi nullam faceret spem fluminis ingens
 Alueus, obfirmati animos discrimen ad omne,
 Vorticibus rapidos latices transmittere nando,
 Impulsis meditantur equis, mirabile dicam,
 Ecce repente vadum; scierat quod nemo, repertum.
 Excipio ingressos, iter offero mollibus vndis,
 In ripam incolumesq; omnes expono petitam.
 I felix, aio, Regi fidissime Princeps,
 Tuq; equitesq; tui Regis defendite nomen:
 Meq; meamq; urbem vexantia fundite castra:
 Quos fuga; cunq; metus uè meis glomerârît in vndis,
 In mare præcipites deuoluam funere mersos.
 Hoc mea Riga dabit precium Regioq; Suèdis
 Liuoniæ; toties ab ijs quæ sita per vndas.
 Horum cædè, reor, modo sanguinolentior ibo,
 Quinq; Kokenhusij quàm cæsis millibus ibam,
 Est etiam fluuij mens haud ignara futuri.

Dux Cuslâd:
 suppetias fero
 Regijs.

Duna: Ducem
 tranantem ab-
 fatum.

Clades Ko-
 kenhas.

Ite alacres, vobis, quamuis ita turbidus, Eurus
 Seruiet, excitos nitrato à puluere fumos
 Excipiet procul & vacuum depellet in æquor,
 Ne vobis turbet nubes ea fumida visum.
 Quò moriture ruis Curlande? hostilia clamant
 Castra. Sudermannus, sinite, inquit, adaugeat agmen
 Hic subigendorum. Nec erit sine Principe tellus.
 Quod volui, suberit genero Curlandia nostro.
 At Litauis erecti animis, socialibus armis.

En Polemarchus ait, dat vt auxiliaria nobis
 Arma virosq; Deus! quid non speremus ab ipso
 Vltorius, ferimur manifesto Numine cuius?
 Non bona spes animis modò nec fiducia cedat
 Numinis Indigetisq; sacri, cui sacra sit hæc lux.
 Spes bona det vires, quam vultu ostendit in ipso
 Martius ille vigor dudum ac certaminis ardor.
 Macti animorum ardore nouo: sua munia fortes
 Quisq; suos & obite vices. Fortissime Thoma,
 Martis alumne, latus Dambrowa tuere sinistram.
 His qui velitibus præsumt (iuga namq; vocati
 Liquerunt, vbi Curlandus transmiserat amnem)
 A læua tibi erunt, Abrazinus, Mustafa, Bogdan,
 Atq; Sakimus; inest ijs vis antiqua Scytharum.
 Subsidio Pletebergiades fidissimus vnus
 Et Wittingus erit simul & Kosakouia virtus,
 Zachariæ hoc acer globus Acmetisq; sequetur.
 Qui non spe precij, sed bellum sponte secuti,
 Sed proprio ære merent, aciem claudunt volones.
 Anteeat præstans Komorouius agmen eorum.
 Hoc tamen ex numero prætoria signa sequuntor;
 Qui primi fuerint. (Primus vult quilibet esse.
 Præmicat inter eos Ioannes Kizfka potenti
 Nobilitate satus, nec non Taluossia proles)
 Dux centum legit, reliquorum ardore probato.
 Tum pèrgit; dextram præstans Nieuarouius armis,
 Cuius sæpè probata fides, tutabitur alam.

Strategus aciem ordinat.
 Dambrowa
 Sarisphoros 200. ducit.
 Velites Abra-
 In 100.
 Mustafa 50.
 Bogdan 100.
 Sakin 100.
 Pletebergius
 equites Lio-
 nes 50.
 Witting: 100.
 Walen: Rigz
 60.
 Zacharias lan-
 ceatos 100.
 Aemetes 100
 Voluntarijs
 præfectus Ko-
 morowski.
 Io: Kizfka e-
 quites 160.
 Taluos 20.
 Bialozor 6.
 Nieuarouius
 Garif. 100.

Huic

Huic erit auxilio florenti Mlodzeius auo
 Fidentiq; animo, qui ducit in arma cateruas
 Pallatinatus florentis honore Trocensis
 Fratris *ALEXANDRI*. Ducis & tu concipe curam
 Nulla militiæ non parte timende Ioannes
 Clara *SAPIEHAIUM* rosa, quem generosa tot annos
 Fortem in Liuonicis virtus exercuit oris,
 Quæ tibi forte venit, simul hanc defendito partem,
 Fac vigil obserues læui molimina cornu
 Hostilis, ne nos sinuosa indagine cingat.
 Te iuuet haud vno Wilamouius agmine pugnar,
 Armipotente manu, multo quam fortior ore.
 Subsidijs quoq; venturi Borkowius aptis
 Atq; Gedrociades; audaces viribus ambo.
 Ipse meos tercentum equites in prælia prima
 Duxero & exemplis ausisq; præiuero vobis.
 Sic iubet hortatrix animosi gloria lethi.
 Suppetias *FRIDERICE* feres ter ô inclyte Princeps.
 Quem Deus in tempus præsens huc egit, vt vnus
 Marte, Duces geminos, Friderici nomine, lætos
 Ferre Sudermanno socialia signa, retundas.
 Hic Dux Curonicus sedato corde profatur
 Debita se facere, & simul ad facienda virili
 Bella animo hortatur socios sociûmq; Magistros
 Reccium, & Euholdum sequitur quem Piltea pubes.
CAROLVS hos animos collaudat & ordinat vltra
 Iam partes Theodore tuas scis, optime Lacki,
 Digne celebrari Litauis annalibus, inquit.
 Tubone Rossa meos pedites fac in ordine primo
 Dextra habeat, iuget hisq; suum Nieuiarouius agmen
 Alaua mihi sint acies inferre pedestres
 Magnanimi Vilczkouiûs atq; Dzikouiûs acer.
 Cuiq; Aquilinus inest animus Gansieuius heros.
 Vnum omnes moneo, ne cui pauor occupet artus
 Si quod erit stratagema fugæ, simul imperat ipsis
 Velitibus simulare fugam; quibus artibus hostes

M. D. Alexan
 Chodkiewicz
 Pal: Troc: 150
 prz: Mlodzky
 Ioan: Sapieha
 200.

Wilamowski
 100.

Gedroyc 100

Dux Curlâd:
 300.

Reccius Curon
 nibus, Piltâis
 Euhold: presb

Lacki. 200.

Strategus pe
 dices 400.
 przfecto Rossa
 Nieuiarowski
 pedites 60.
 Wilkowski
 130.

Dzikowski
 150.

Gansiewski 200

E eliuo

48
E cliuo infesso planum exsinentur in æquor.
Mox ignem nitro apponi tormentaq; septem
Ænea displodi iubet, vnanimiq; vocari
Voce animoq; Dei venerabile nomen IESV.
Protinus imperio parent: concordibus omnes
Vocibus inelamant; (ferit aurea sidera clamor)
Sit Princeps pugnae ter o inelamatus IESVS:
Terq; vocata parens venerabilis adfit IESV:
Præful & adfit, in hac cui luce Polonica festis
Gens operata sacris Translato instaurat honorem.
Regia mox tormenta tonant, ac turbinis atri
More globi per inane volant, nec inanibus hostem
Ictibus attonitum reddunt: tremefactus at ille
Vexillum inuoluit, felix Regalibus omen
Non temere hoc visum. Quin cum leuis ordine veles
Neglecto excurrit leuiterq; reuerberat hostem
Congressum, Mars alternat: magis attamen æquus
Lituanis, facit euentus primordia fausti.
Namq; iacent hostes plures: primusq; peremptus
E grege Suecorum, resupino vertice terram,
Nescio quid capiunt fausti ominis inde, petiuit.
Iamq; diu in cliuis acies aduersa moratur,
Glandiuomis pars sclopetis, pars horrida contis:
Scommata in exiguas iaculans & probra cohortes.
Expectans, vt rumor erat, dum Regia castra
Occipiant agitare fugam terroribus acta.
Quodq; expectarat se tandem visa potiri.
Velitibus visis in se magno impete ferri,
Mox versis in equis hosti dare terga sequaci.
Namq; secuta phalanx fugientes, colle relicto,
Atq; locis planis se credere protinus ausa,
Non hanc arte fugam rata sed formidine factam,
Ipse Sudermannus; fugit o fugit ecce Polonus.
An non prædixi? miles fugientibus insta.
Talia vociferans, castrâ premit, incitat, vrget
Tardantes pedites; crepitant sub verbere terga.

Amuletum
bellicum.

Omina fausti
pugnae.

Simulata fu-
ga Regiorum.

Regij hostes
in planum ex-
sulant.

Ergo.

Ergo se campos exercitus omnis in æquos,
Destituens iuga diffudit, præeuntibus æneis
Machinulis, sed fulmineis, quas non semel hostis
In Litauas, fermè incassum disploferat alas.
Euro, siue Deo, vim debilitante globorum,
Quàm prius innocuos lacerarent cominus artus.

Ex æquo Litauis vbi iam data copia pugnae,
Increpuit raucus stridenti murmure clangor,
Clarifona irritante tubâ Mauortis amorem.
At Sueonum tuba clara magis, magis arte canendi
Apta, ciere viros, ipsos acuitq; Polonos.
Classica bellifono lituûm concepta canore,
Insequitur clamor pius, æther ipse remugit,
Agminis ad voces iterantis leson leson.
Cœlitis hoc amuleti instar fuit. Impete summo
Fertur in aduersam Prætoria turma phalangem,
Woyna magister erat. Socij nec segnius instant.
Cornipedesq; citos & voce & calce perurgent.
Illi equites rapiunt, rapiuntur vt ocyus Euro.
Connixi incurrunt hastis frameisq; corruscis,
Atq; cauis tubulis nocuumq; vomentibus ignem.
Terra renidescit, tot vtrinq; micantibus armis.
Horrescit seges hastarum, Chalybæaq; latè
Tempestat reboat. Clypeiq; & cassides icæ
Dant sonitum, magnosq; hastilia rupta fragore.
Curlandorum equitum virtus hîc emicat ardens
Acris ad audendum, pars & prope prima trophæi.
(Suecanorum equitum sese his exercita turma
Addiderat, quorum vsq; fides stetit integra Regi
Turma Sudermanno, si qua est, infesta Tyranno)
Detinet hæc magnam magno molimine nubem,
Ceu torrentis aquæ vim detinet arduus agger.
Fundit humi aduersos: validisq; ostendit in armis
Quàm Teuto sit Marte ferox & ad arma paratus
Cum Superûm fauor & vim vis felicitat æqui.

Principio Suecones obnixi fortiter obstant.

49
Classicum.

Iniciû pugnae

Curlandorum
virtus.

Obstinati ho-
stes.

H

Obijci

Musketi fi-
stula.

Obijciunt hastis & equis longo ordine contos;
Obijciunt strictos frameis radiantibus enses:
Et sclopos tubulis, Musketos nomine dicunt.
Et credunt Litavi, Litauorum idiomate Muszki;
Cæde, ferive sonat. Cæditq; feritq; repugnax
Hostica gens quocunq; loco vestigia fixit,
Obstinata mori. Cædi quàm cedere maault.

Dubia pugna.

Ergo alternantes magna vi prælia miscent.
Pontus vt alternis incurrit fluctibus actam
Et retrò meat, & pulsat reuolutus eandem.

100. equ: ex
Strat: gi cohor-
te amissi.

Corpora sternuntur: præfractaq; quadrupedantum
Pectora nobilium contis rumpuntur acutis.
Suffossos & equos equitum pars parua secuta.

Nomina quo-
rundam è Re-
gij's castrorum.

Magnanimus cadit hinc Taluos, Ladvkouius vnâ.
Cuius erat fidei Polemarchi credita gaza.
Eiusdem pariter cadis archimagire Mamoci.
Streptouiusq; Iablonouiusq; & fortis Hoholus.
Pengowiusq; Skrzecucius, atq; Kufarscia proles.
Mickieuius, Iurachouidum par nobile fratrum,
Pauci aliq; ruunt, quorum haud sine nomine lethum
Ibit in annales, & transmittetur in æuum.

Ancipiti neq; Marte diu res gesta: per horâ
Vix partem quartam, contorum imperuia cum seps
Vi penetrata fuit, cunei obliquantis & arte,
Prima contophoris interneccione preemptis.

Ducis Curo-
ni-
ci virtus.

Exemplis CHODKIEWICII monitisq; cruenti
Sæuit amor ferri. Quin hic tua vulnera misces
Multorum & iugulis ensem capuldetenus abdis,
Dux FRIDERICE, comes Comiti, ceu fidus Achates;
Quonamcunq; loci discrimen adiret, adhærens,
Dulce ratus focium vt vitæ sic funeris esse.

Linderfon ge-
nerosè cadit.

Hic turbata æcies, duce Linderfone preempto,
Quem perhibent genibus, post vulnera multa, volutum,
Vulnera plura dedisse, decemq; necasse cadendo.
Tantum robur in hoc erat & Mauortia virtus.
Quanta Sudermanno fuit hæc nex causa doloris,
Amisso patriæ Clypeo, Sueonumq; Stratego!

Vult

Vulnus in hac pugna, fortissime Woyna, tulisti
Czarkouiusq; Maliszzeuiusq; valensq; Zienus,
Kierznouiusq; decus Litauum, Zaborouius atq;
Tanfcius, & Ludezyminius, Ladouicius vnâ
Cum Mlodzianouio, simul & Sielicia proles.
Quiq; sagittiferi coryti nomine dictus.
Tuq; Ciecisseui, Gdozini, tuq; Piotroui.
Tuq; Kaminsciade vexillifer, atq; priori
De Suecis domitis ad Regem nuncius anno.
Et nonnulli alij, pugnando vulnera passi,
Vulnera pro Patria quæ signet honora cicatrix.

Hic se hostes, retro gressus, texere, ferendo.

In fanum se Stigelius sociosq; recepit.
Vngaricos pedites, desertoresq; maniplos,
Horum idioma tenens, sub Lindersone, regebat.
Quos vbi confertim Litauum producere certant
Damna necemq; ferunt, per apertas nempe fenestras
Plumbea grando volat, summoq; ex culmine fani.
Cernere erat iuuenes hic primo flore cadentes,
Inter eos cadis, ô iuuenis generose Milicki,
Teq; Seuerinus Kræpreuius occubat æuo
Iunior, Esthonicus flos Brunoriciq; Lycei.
Fortunati ambo pro Rege Fideq; perempti.
Laude pares ambo. Tua sed, Patria vrbe, Milicki
Funera Villiades plangent, & carmina cudent.
Cæsores horum non lætabantur inulti.

Nam Sueo Lackiadæ famulus quatit ostia vallo,
Pandit & inuitis signum eripit, inde secuta
Regia turma ferit, plures in vincula raptat,
Stigelius ferit ipse suos simulatq; Polonum
Sese equitem frustra: Socias ne desere turmas,
A quo notus, ait, manicasq; tetendit inermi.
Post tamem ille, suâ cum proditrice caterua,
Imperio Ducis, excepit per vulnera lethum,
Bis captus, prius effugium sic iure luebat.
Nitur arte pari Litauos euadere Stiuer.

51
Vulnerati ex
pratorianis.

Stigelius in
Templu fugit

Inde Regios
Lædit.

Ioan: Milicki
Vilnghumat

Captus Stige-
lius cum suis
Vng: & Polo:
postmodum &
medio sublati

Andr: Stiuer
Scotus captus

Sarmaticam indutus galeam. Sed ubi male proferat
Sarmaticum verbum, quo se verat ille necari,
Proditus, & galea, Kafanovius author, aperta
Agnitus, & pars fit captivæ magna cateruæ.

Dabrowę
strenuitas.

Iam partes Dabrowa suas & munus obiuit
Strenuitate pari. Dextrum hostis hic impete cornu
Discussit penetrans, at cum turmalibus, agmen.
Arte pari socios ubi raptat, flaminis usum.
Increbescens sibi haberes ut ille secundum,
Paulum aversus abit procurrens, moxq; reflexis
Impetuosus equis, Euro impellente sequaci
Ocyor, aduolitans lateri se immittit aperto.
Perrumpitq; aciem, quo iam semel impete cepto,
Fertur & obuia quæq; virum dat corpora letho,
Scq; viam lætatur eâ fecisse ruina.

Dux Lunb:
ca dicitur.

Huius ab Hectorea, Dux Lunæburgice dextra
Te cecidisse ferunt, cæco Mauorte peremptum.
Diuisumq; caput, lacerumq; ferociter ora,
Atq; manu populatum vnâ, quæ tela vibrabat.
Hoc refer acceptum socero miserabile fatum
A quo iussus eras pedites anteire pedester.
Permistum certamen erat quod fumeus æther
Et tormentorum crepitus sonitusq; tubarum
Incertum fecere nimis, cum parte sinistra
Ecce ruit Suecanus eques conamine magno,
Ut circumueniat regales agmine turmas.

Strategi vigi-
lantia.
Sapiehæ virtus.

Tum *CHODKIEWIC* ius partes intentus in omnes
Admoner officij memorem curæq; Sapieham.
Impiger instar aquæ torrentis hic impetit hostem,
Et varijs socias instigat vocibus alas.
Contophoros peditesq; prius perrumpere nixus.
Nec Wielamowiacum, quod agit Frontovius, agmen
Sægnius hostem vrget. Surgit pugna, aspera pugna.
Funditur ater vtrinq; cruor. penetrabile plumbum
Vulnificusq; Chalybs; volat vndiq; ferrea rumpens
Arma virisq; nocens, crepitus circumsonat ingens.

In sinistro cor-
nu hostes per-
sinaces.

Non ita pullat numum crepitanti grandine corus,
Corus agris, calamisq; ferens lacrymabile fatum.
Subsidiarius hinc se iungit alacriter ordo,
Hinc Borkouius, inde ruens Gedroycius acer,
Et latus impellit, sed non depellitur hostis.
Stat contra obnixus ferro ac hastilibus hostis.
Tum se porripuit, quod Dux tempusq; vocabat
LACKIUS, eius agens sequiturq; Solomscius agmen,
Et ruit obliquans, qua stat densissimus hostis.
Et præpilatos rumpit longo ordine contos,
Romp hæam validis vibrat hinc vibrat inde lacertis.
Fit via vi rumpenti aditus, & cæde furenti.
Qualiter excussus ventorum ex flatibus ignis
Fulmen & horrificis in sana fragoribus actum,
Obliqua pavidis præstinguens lumina flamma,
Perfurit, egressumq; citum prohibente sat ampla
Materia, multam lapsu multamq; regressu
Dat latè stragem, magnumq; relinquit hiatum.
Millibus in medijs sic ardet *LACKIUS* Heros,
Sternit humi fundens equites peditesq; vicissim.
Turbat & oppositos cuneos, & cedere cogit,
Cædit at is cedens: & huic magis ensibus instat
Atq; cauis tubulis. micat ensis & ignis ad aures
Plurimus, ista silex quem nitro aut fumea stupa
Admouet inflammans, ingenti grando tumultu
Plumbea se fundit latus & caua tempora circum
LACKI adæ, penetratq; femur par forte globorum
Et secum impellit pendentis fragmina cultri.
Ipse licet grauitè non vulnere faucius vno,
Non tamen abstinuit nec cædi iræq; pepercit.
Namq; nouas nouus hic dolor auget & incitat iras.
Cedenti, quacunq; viam secat, agmina cedunt.
Cædit hic ac teretem fugientibus ingerit hastam.
Donec eum castris statuit iam vulnere victum
Seruus equum ducens stratis ægrumq; reponens.
Hic *CHODKIEWICIUS* calu contussus amici

53
Lackij magna
nima virtus.

Perrumpit ho-
stes.

Dat stragem.

vulneratur.

Cum Duce Curonico, videt appropere Suedum

Heroicum fa-
cinus.

Sclopeto intento fatum crudele ferentem,
Fallitur ille tamen : vice nam Ducis, enecat eius
Armigerum : sed non impune : Strategus in illum
Mox rapiente resultat equo. Fugit ille per orbes,
Atq; per ambages agitatus. at iste fugacem
Strenuus insequitur per devia perq; patentes,
Transiliente fero, fossas, intercipit ipsum.
Atq; manu nitens vnâ caput abripit ense.
Nunc, ait, i Ducibusq; necem temerarius infero
Persequiturq; repugnantes vligine fretos,
Atq; madore loci, cita quos fuga dispulit antè ;
Et ferro volitans obit obuia nomina quæq;
Victor & insultat tergo ; perimitq; fugatq;.

Hostes loci op
portunitate v-
s resistunt.

FUGA HOSTIVM.

Fugiant.

I Am non pugna geri sed visa miserrima cædes.
Primi equites versis pulsi referuntur habenis
Proculcantq; suos pedites. inhibere fugaces
Finnorum Ductor, sed frustra, Brantus ; ô inquit,
Per vos, per Regis Caroli inuiolabile nomen,
Fidite ne pedibus. Plures obstitite paucis.
Talia vociferans, capitur. capulum ilicet illi
Et capitis pœnam capto prædicat Oreas.
Se comitem profugisq; Comes Mansfeldius addit.
Degener ipse dato vertit vestigia tergo

Brantus captus

Cracouiz iu-
gulatus.

Mansfeldius
fugit.

Suder: fugit.

Ipse Sudermannus, geminosq; per arua citatos
Erro fatigat equos, Euro rapiente galerum:
Præuentumq; fuga sese indignatus, ad æquor
Quotquot præuenere necat vel spargit in vndas,
Perfidiazq; notans insinceriq; timoris.

Kraiewski pes-
imitur.

Et Kraieuiaden in naui, vt fama, repertum
Transadigit ferro furibundus & increpat; i nunc
Exiguos numero cuneos refer esse tuorum.

Demencia Su-
lermanni.

Millia terna tibi? mihi millia dena videri.
Me fateor pulsum, sed non à gente Polona

Ipsa

Ipse Deus vicit, merere pulit ipse Poli Rex.
 Non tamen absistam. rigidus tibi Riga redibo
 Vltor, adhuc bona vis mihi restat & æris & auris
 Hic Baltic arridens; nimirum, prædo marinus,
 Largus opes rapere, at stipendia soluere parcus.
 Demens cum victore Polo qui more Gigantum
 Prælia continuet. Redeat, Duna inquit, codem
 Vel grauiore malo maestabitur. Antè minatus
 Huic extrema, replens diris terroribus, vrbis
 Vicinoq; orbi, fidens armisq; virisq;
 Fulminibusq; suis: spe plenus & hauserat huius
 Urbis & orbis opes: tamen ô mirabilis æqui
 Vis fatiq; vices! modo vitæ incertus oberrat
 Ipse suam pauitans vmbra, virgulta tremiscens,
 Per latebras petit ipse fugâ per & aua pontum,
 Atq; globi iactum se proripit ocyus extra,
 Præsidiumq; in aquis locat in zephyroq; secundo.
 Frustra equitum mittis peditumq; ô Riga maniplos,
 Qui fugientem ab aquis retrahât, puppesq; retardet.
 Ocyus occurfare fugamq; inhibere decebat,
 Quando cateruatim dat stragem & iugera fufis
 Lata cadaueribus replet Lituana iuuentus.
 Lassat vbi hæc feriens sudore fluentia multo
 Brachia, sudat humus fluido & mea ripa cruore.
 Ad mea præcipites vada qui fugere, sub vndas
 Abripui. Forbosus in his, qui Scotica Scotus
 Signa regebat, erat. Ter centum euadere siui,
 Sed qui Curonicas non euasere bipennes.
 Supplicibus multis, animaq; rogantibus vsur.
 Et Pietas Lirauum, Ducis & clementia parit:
 Reualia solitus, pro Linderfone, præfesse
 Inter eos Wittingus erat. Tuq; intimus author
 Consilij CAROLO dandis Francisce venustâ
 A barba cognomen habens & origine clarus:
 Captus vterq; fugam CAROLO dum nauus adornat,
 Demutatq; citum, quo deuolet ille, caballum.

Victus minatur rediturus

Missi qui fugientem retraherent.

Forbosus centurio Scotorum submersus.

Multis vita donatur.

Witting. v. cap. Reualia.

Franc: Wakerbare Sudg. à consilij.

Præcipui

Præcipui Sueones, Finniq; Gothiq; tenentur
Mutandis captorum alijs, lycroue petendo.
Partibus ex alijs stipendia sola secutos
Dimittit *CHODKIEWICUS* facilisq; volensq;
Auxiliumq; viæ largum bonus omnibus addit.
Quin, si posset, eos reuocaret ad integra vitæ
Munera quos videt ingenti iam strage iacentes.
Vsq; ad eod mouet hunc facies gemitusq; cadentum.
Quod nequit officium viuus impendere, cæsis
Præstat: eos tumulo finit & succedere terræ.
Curonicoq; Duci affinem permittit auenti
Lunæburgiacum. Mariana sed excipit ædes
Rigenfis Linderfonem tumulatq; decenter.
Cætera per campos manus & sine nomine vulgus
Conditum aceruatim monumenta perennia signat.
Atq; ter octonis, quos hic prope littora nostra
Conspicimus, tumulis monet æternumq; monebit
Fama Sudermanni miserandam principis *HETTAN*
Et *CHODKIEWICII* celebrem super æthera *NIKHN*
Iamq; per Hesperias volat hæc celeberrima terras:
Exhilarans Dominam summo cum præfule Romam,
Cymbriacasq; peragrat aquas, & vtramq; canendo,
Teutonium, Celtas, Morinos & vtrosq; Britannos:
Extremosq; hominum Noruegos atq; Biarmos.
Magnum Moschouix recreatq; secunda Monarcham,
Dira Sudermanno minitantem ac bella Monarcham,
Legitimo ni se Regi submiserit vltro.
Quin Byzantinum stupefecit & illa Tyrannum.
Thracas & Æmathios dedit hinc metuisse Polonum.
Nam quid Achæmenios loquar, aut qui Persica frænag?
Regna Sachum, Turcis inimicum nomen, Abantem?
Ille *SIGISMVNDI* canet hoc memorabile bellum:
Et *CHODKIEWICII* nomen per Bactra, per Indos,
Seras, Iaponios feret Æthiopasq; repostos.
Antè meos latices tibi digna, negauero, Balthic
Quàm Regisq; Ducisq; mei dignissima laude

56
Strategi in ca-
ptos benigni-
tas.

Dux Lüburg-
& Linderfon
humati.

Tumuli ex so-
sum:

Moschouix
Dux Suder-
manno mina-
tur.

Fama Poloni-
æ vict: Tur-
cis mira.

Sach Abas Rex
Persarū Tur-
cis infestissi-
mus.

Non peregrinus ego non memorato nautis.

Illa sub hæc; Rex, Dux, victoriæq; illa perenni
Laude meretur agi: Sed, in hoc certamine laudis.

Nil tibi, Duna, velim concedere. Si mare nostrum

Maius & imperium est, maioribus ausa Camænis

Tanta canam, simul hanc aciem pugnamq; peractam

Pectine Flandriaco, vel acu Babylonide pingam.

Nereidum labor hic erit & cita cura mearum.

Regia Maiestas operi primordia tanto

Huic intexta dabit, vultuq; & corpore præstans.

Diuinum spirans oculis ac fronte nitorem,

Alcimus alter erit vel miti pectore David.

Regius hunc iuxta stet filius, aurea proles;

Ore W L A D I S L A V S gemmante, venustior Iphi:

Moribus herois Mauortis & indole plena.

Stabit in egregijs & CHODKIEWICUS armis;

Corpore robustus, ceruice humerisq; torosus:

Oris honore grauis, placidi simul atq; seueri

Maiestas animi splendet in indice vultu,

Symmetria, qui rarus honor, spectabilis æquâ.

Sese operi accingunt Nymphæ magis arte valentes,

Dunila, Netho, Abule, Pariena & Hyphantria Naïs,

Vendela, succineoq; comas perfusa liquore

Fluentes Memele, Curetum oriunda sub undis.

His Regina operas alacris partitur & instat.

Vna laborantes bona mulcet Vendela cantu,

Vendela Vandalicis Gothicisq; celebris in oris,

Istuladum modulatur epos, carmenq; nouellum.

Vt noua nupta pio data sit CONSTANTIA Regi,

Tempore quo Dominam qua pompâ ingressa sit urbem,

Quo ritu sceptrumq; datum diademaq; Regni.

Dum canit, effigiem Reginx intexit in auro,

Argento micat ipsa cyclas nitidissq; pyropis;

Aurea torquis habet nitida internodia gemmas.

Gemma sed ouali dependet ab aure figurâ.

Fronte, Dionæo propè par ea splendet astro,

I

Coniunx

Victoria aulæ
intexta.

Regia icon.

Lydos Rex
Alcimus & Da-
uid ingenis
mitissimi.

S. R. filius.

Effigies Chod-
kiewicziana.

Regina noua.

Coniuræ interea coniuratorumq; Strategus
Prandia finierant: mensæ data dona secundæ
Liberiusq; serunt de bello verba peracto,
Ductores memorant animos & facta suorum.
Præ tot hosti- Vulneraq; enumerant. Tantis mirantur ab armis
bus pauc: laus. Tam paucos cecidisse suos, plagasue tulisse,
Præsentemq; fatentur opem, præsentia Diuum
Auxilia, in tanto tanti discrimine belli.

Quisq; suas prædas simul & spolia ampla recenset.
Ipse Strategus eis abacum, quem Mula gerebat
Mula Sudermanni Lunburgiaciue Dynastæ,
abacus argē- Exhibet, oblatum sibi muneris instar honori;
reus Stratego celsis. Orbes ac pateras auro argentoq; nitentes,
Guttos & phialas, chrysendetaq; aspera signis:
Impleriq; mero iubet & præbat honorem
Præcipuis Ducibus: sua laus it præuia cuiq;.

Aduenit hæc inter gerulus qui, nomine Balthes,
Textile opus CHODKIEWICIO, properumq; laborem
Nympharum exhibeat. vultu capit ille sereno
Materiazq; stupescit opus certare venustæ.
Nuncius ad S.R.M. Mox textum ad Regem verti sedet, ac simul omnem
Rem gestam pandi. Sese hic Cyllenius offert,
Qui donum Regale ferat, missasq; tabellas.
Fit famulo similis, caculæ induit ora togamq;
Ensem humeris aprat, croceos pedibusq; cothurnos,
Et leue gestamen capiti, quod candida penna
Crispet. ita alipedem calcari Pegason vrget.

VILNA TRIUMPHAT.

Transit vt hic Vilnam, videt omnem feruere Clerum,
Iustitio & populum indicto, clausisq; tabernis
Emporicis, fremere insolitis & vbiq; triumphis.
Dena dies Octobris erat. Nam Fama repente
Victores cecinit Litauos, monuitq; canendum
Ritè Deum, duce quo Litauis victoria parta.
Ergo triumphali fuit hæc lux edita pompa,

Votiuus

Votiuis aris, solennibus edita sacris.

Jamq; *STANISLAI* sacra Tutelarum aditur

Vndiq; Diui ædes. Sacra fert Antistes ad aras

Solennesq; Deo canit hoc de munere grates.

Hoc Evangelicus cathedraq; Orator ab altâ

Commonet, atq; panegyrico victricia laudat

Signa *SIGISMUNDI* Regis, Polemarchon & ipsum.

Eloquio tonat, & grates iubet esse Tonanti.

Ante fores templi, lecti omni ex ordine ciues

Sclopetis reboant: vexilla rotantur in orbem.

Martiaq; æra tonant, resonant sacra turribus æra

Decedente die; creber volat ardor in auras.

Relligio hinc ita fatur ouans; ô perbona Fama,

Quàm lætis Regem & Graciorum urbem

Afficies! ibi quo resonabunt templa canote

Gratisoniq; hymnis; Quot Sancti in præsulis æde

Indigetisq; Stanislai pia vora dabuntur;

Rex capiti sacro pia basia figet ad aram

Lætus honorificis cumulans altaria donis

Fidæ gratus opi. Cur non authoribus ingens

Lætitiæ cumuletur honos & gratia Diuis?

Grates de meritis pensæ benefacta merentur.

Hanc pompam varijs Academica turba figuris

Atq; emblematicis celebrat, varijsq; trophæis

In platea erectis, summam quæ ducit ad ædem

Vilnæamq; arcem. Stetit atq; stat ardua Quercus

Capta Sudermanni ramis vexilla remonstrans

Carmine suffixo: mediaq; deinde platea

Pinus vtrinq; stetit, decisis vndiq; ramis.

Hostibus edomitæ spolia hæc direpta retendit.

Fama canit lituo residens in vertice pini:

Responsant pueri melos & modulantur in imo.

Pyramides alibi visuntur vtrinq; locatæ,

Regis in his nomen titulusq; decusq; Strategi.

Et Genij laudes vtriusq; in pægmate cantant.

Ponè Arcem gemini Indigetes hinc inde loquuntur.

38
Sacrum solenne

Sermo Panegyricus

Festiva gratulatio.

S. R. M. pietas nuncio victoris allato.

Trophæa erecta.

Heroes victoribus repræsentati.

Liouoniae intentat ferrumq; Rebello & ignem.
S. Stanislaus. Proterit hanc opifer Stanllaus & eripit illam.
Militiae arma Ducis, Diue o Casimire, ministras
S. Casimirus. Militibusq; eius: vimq; experiuntur in armis.
Viuat io exclamant, Rex ac, domito hoste, triumphet.
Viuat io *CHODKIEWIC* Cius cumuletq; triumphos.
David. Non procul hinc sua Rex memorat, qui turbine fundat
Prostrauit Goliath, iugulauit & ense Gigantem.
Samson. Parte alia stat crine potens Manoius heros
Crebra Philistiadum qui castra fugauerat vnus.
Iosue. Deniq; Nuniaden videas agitare triumphos
Hostibus euictis, raptisq; in vincla Toparchis.
S. Michael. Oppositus Michael premit increpitatq; Draconem;
Dire Draco frustra; animis elate superbis
Ergo iaces? pedibusq; meis pessundaris? i nunc
Lucifer ambitione tume: pete Regia scepra:
Sede parem te finge Deo: soliumq; sub amplo
Latè Rex Aquilone loca; tecumq; rebelles
In Dominumq; Deumq; tuum trahe perq; duelles.
Non animi fastus in te socijsq; cateruis
Non tulit omnipotens tumida contrarius ausis.
Te sociosq; tuos; me vindice, destinat orco.
Aulzum Villiadum. Cuncta ea Villiades signant, imitamine Balthes;
Arte Semiramia; cupiunt & adesse Strategum,
Hunc auidæ reducem paribus decorare trophaeis.
Chodkiewici-
ua inopinus. Serus hic, ast inopinus, adest & clam subit urbem.
Vilnam intrat
Se Vilna elusam doles: ista silentia Famæ
Indignata, Ducisq; animum dequesta modestum
Hunc adeo meriti elogij plaususq; fugacem.
Vnum ergo quod erat super; aduocat illa Camænas,
Saluatur in
Academia. Quæ subita huic tanto Victori epinicia dicant
Iussa citæ peragunt, geminas Academica in aula
Pyramides statuunt: propero reducemq; salutant
Dramatio. Infelix onerata Rebello vinclis,
Pallade ab armifona rapitur. Bibit auribus ægris
Dedecus ipsa suum *CHODKIEWIC* hq; triumphos.
Ordine quos memorat pubes armata Mineruæ,

PROS.

Prosphonemata Victori.

Onimium dilecte Deo, validissime Ductor
Carole, quas laudes nostra theatra canent?
Liunioniam tegis, & patriam tutaris ab hoste,
Et facis vt ciues otia tuta colant.
Ingreditor trabeatus equis candentibus urbem
Villiadam, resonet plausus iô, ter iô.
Ditibus exuuijs currum Bellona venustet.
Victrices præeat capta caterua rotas.
Ipsa Duci sacras victoria pandat & ædes
Et referet Clarias Pallas amica domos.

II.

Victor adest Carolus. Superis pia vota repende
Relligio, sacris thus adoleq; focis.
Relligionis Arlas, Fidei Dux contudit hostes.
Dux pius Heretici dispulit arma Ducis.
Pro Duce seposito, dare vota frequentia suesti.
Pro reduce & saluo quæ pia vota dabis?

III.

Victor adest Carolus. celebres age Vilna triūphos.
Dicat iô populus, cuius iô, ter iô.
Quòd modo liberior, pulsa formidine viuas,
Teq; tot optatæ commoda pacis alant,
Quòd tuearis opes commutans vndiq; merces,
Id Chodkiewicio, si sapis, omne feres.

1111
Victor adest Carolus, date carmina, plaudite Musæ:

Carolus hic olim vester alumnus erat:

At modo vester is est Tutor placidissimus: en vt

Fronte serenato limina vestra subit!

Mars turbat Musas: dat Carolus oria Musis:

Non stet apud Musas gratia tanta Ducis!

v.

Carole an Herculeo præfidens verbere clauæ

Victricem laurum victor ab hoste refers!

An mage Thessalicis, Phasis quibus vsa, susurris,

Dedideras Sueonum millia dena neci? (pi.

Abstēt hinc Lemures, opus hoc Dominātis Olym̄

Tu Stanslae veni, tu Casimire veni

Vos ego vos pariter cum visa virgine in alto

Auxiliatricem credo tulisse manum.

v l.

Quantas inferias Orco das milite paruo

Carole? præsentī Diuūm ope quantus eras?

Nota fuit timidis conspecta lampade Nautis

Insula Pheebæa mole superba Rhodos!

At tibi trans Lunæ Solisq; vias, super ignes

Ætheris affulsit Virginis auxilium.

Tutus ab hoste manes, & ouantia signa retundis,

Castraq; Suecanis æmula facta iugis.

Terribilis castrorum acies est scilicet illa,

Hostibus illa facit te quoq; terribilem.

Prostratas

Prostratas acies, manantiaq; arua cruore
Defensam & Rigam bellipotente manu,
Percipit, extollit; celebrat, deprædicat orbis.
Vox orbis; Sueo dux ambijt, ac abijt.
Orbis vox eadem; belli validissimus Atlas
Carolus arx Litauum, lux patriæ atq; pater;

V I I I.

Carole Bellipotens, clauam & Polemarchian vni,
E numero Procerum, Rex tibi ferre dedit.
O prudens animi Rex, qui dispendere nouit
Munia, & Herculeos mittere in arma Duces I
Sed nec iudicium Regis tua pugna fefellit.
Vincis & hostem, in te Regis & auctus amor.

I X.

Viribus audaces & vasta mole Gigantes
Herculeæ domiti, conscia Phlegra, manu.
Huic tulit auxilium domitori bella mouenti;
Fulmen ab ætherea Iuppiter arce vibrans.
Hinc illos pugnasse Dijs sit opinio vulgi.
Fabula in ijs, in te res, Carole, ipsa patet.
Arma Gigantæo Suecanis robore fretis
Quando moues, in eos fulminat ira Dei.
Inuisos Superis hos dixero iure Gigantes.
Tu Superum Alcide, Carole, dignus ope.
Viuat hic Alcides, Superi, rediuiuaq; porro
Marte pari, vestro Numine, monstra domet.

In pace

Tacitus de Germis

In pace decus, in bello presidium.

Liutius Lib: 3.

Nusquam minus quam in bello
euentus respondet.

Liu: lib: 21.

Sæpe & contemptus hostis cru-
entum certamē edidit, & in-
cliti populi regesq; per leui momē-
to victi sunt.

Curt: lib: 6.

Nihil tutò in hoste despicitur,
quem spreueris valentiore ne-
gligentia reddas.

